

NOVI

Odmev

OKTOBER 2018
ŠTEVILKA 67
ISSN 1331 - 548X

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKI DOM

V PRAVE ROKE!

Gostoljubni Metličani Slovenskemu domu
podarili belokranjsko narodno nošo

INTERVJU

Kakšen bo most, s katerim bo naš rojak
Marjan Pipenbaher povezal kopno in Pelješac?

NOV ROMAN

Sabina Koželj Horvat se z najstniško detektivko
Stopinja v skali vrača v kraje svojega otroštva

ZGODOVINA

O zloveščem načrtu za razselitev Slovencev,
ki k sreči ni uspel

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Kako naj postanemo vidni, prodorni in bolj upoštevani?
- 3 Kakšna naj bo naslovnica Novega odmeva?
- 4 S koncerta v Metliki s seboj prinesli belokranjsko nošo
- 4 Koncert za zagrebške delovne invalide
- 5 Novi odmev na portalu Digitalne knjižnice Slovenije www.dlib.si
- 5 Slovo očeta Novega odmeva Silvina Jermana
- 6 Kako sem odkrila Slovenski dom in zakaj si želim še več druženja
- 6 Zapis o skupini pogumnih žena
- 6 Povijesni put svile na fotografijama suvremenih autora
- 7 Jesen v meni ali kako je ta letni čas navdihnil 26 slikarjev
- 8 Berljakova himalajska trilogija o vzponih in ljudeh
- 8 V spominskem parku Kampor o nedolžnih žrtvah fašizma
- 9 Spominski pohod po okupacijski meji med Nemčijo in NDH
- 10 Navdušenje nad romantično prenovljenim Gričem
- 10 Septembrska novost in oktobrsko klasično nadaljevanje
- 11 Ne prezrite pred iztekom leta

SLOVENCİ NA HRVAŠKEM

- 11 Slovenci zasedli ulice Lovrana, v zraku pa vonj po kostanjih!
- 12 EU korak in Bazovica tudi to poletje z roko v roki
- 12 Novi minister zdaj bolje pozna položaj slovenske skupnosti na Hrvaškem
- 13 V razseljenih krajih živijo zgodbe naših prednikov iz davnine
- 14 Tri dni v družbi televizijcev za reportažo v Manjšinskem mozaiku
- 14 Od pomladi do jeseni komaj kaj časa za počitek!
- 15 Pouk slovenščine je več kot le učenje slovnice!
- 16 Po mostu prijateljstva v Šmartno ob Paki
- 16 Stopinja v skali, nova knjiga Sabine Koželj Horvat
- 17 Tradicionalno druženje slovenskih rojakov v Brežicah

NOVICE OD TU IN TAM

- 18 Slovenija po arbitražno pravico na evropsko sodišče
- 18 Nova vlada – več pozornosti Slovincem v sosednjih državah?
- 18 SLO CRO Poslovni klub deluje že šestnajst let

POGOVARJALI SMO SE

- 20 Marjan Pipenbaher, glavni projektant pelješkega mostu

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 21 Zagreb dobil ulico Josipa Kotnika
- 22 Dolga pot Antona Perka od Vranskega prek Dunaja v Dubrovnik
- 22 Blaženi Stepinac in pregnani slovenski duhovniki
- 23 Slovenski izgnanci v Neodvisni državi Hrvaški
- 24 Knjiga o duhovniku Janezu Kranjcu

KULTURNA OBZORJA

- 24 Kad guščič misli da je medvjed ... i druge ponekad teške priče
- 25 Zlata arena slovenski vzhajajoči igralski zvezdi

MATERINŠČINA

- 26 Zanimanje se je podvojilo, v vsaki skupini nas je po petnajst
- 26 Kako prekiniti kreativno sušo – teorija in praksa
- 26 Izberite med družinsko dramo in spomini na montirane procese
- 27 Tisoč in eno vprašanje o slovenskem jeziku

ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

- 28 In memoriam Ivan Kern - Janko (1935–2018)
- 28 Kek je odšel, živel Bišćan
- 28 Športni dogodek leta: bravo naši!!!
- 29 Majda Novak Mijaljević - zlata reška odbojkarica

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 30 Belokranjske dobrote za hladne dni
- 31 Imamo še solze!
- 31 V Domžalah so igrale orglice, tudi Marjanove
- 31 Kakšna zima je pred nami?
- 32 Kako so naši predniki živeli v Valvasorjevih časih

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba
in **Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb**
s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske
in **Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.**

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
Miroslava Marija Bahun, Stanka Herak, Polona Jurinić, Irena Pavlović, Darko Šonc, Marjeta Trkman Kravar.

Urednica:
Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:
Ilinka Todorovski

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
<http://slovenci-zagreb.hr>

Naslovnica:
Jesenske motive za tokratno naslovnico Novega odmeva smo si sposodili z razstave Jesen v meni v Slovenskem domu in izobraževalnega obiska s koncertom v Beli krajini, o katerih poročamo na str. 4 in 7.

Kako naj postanemo vidni, prodorni in bolj upoštevani?

Ko človek vzame v roke Novi odmev, se kar ne more načuditi, koliko zanimivega, lepega in navdihujočega se dogaja v Slovenskem domu, v drugih slovenskih društvih na Hrvaškem in na različnih področjih sodelovanja med državama in narodom. Prav zadovoljni smo lahko. Razen, če nas kljuva črviček dvoma, ko se vprašamo: ali to opazijo tudi drugi?

Kot otroke so nas učili, da se v življenju trudimo in korakamo naprej predvsem zase in ne za druge oz. za to, kaj bodo o tem rekli sosedi, znanci, učitelji, sodelavci. Še marsikaj so nam vcepili v glavo, če ne drugače, z naslednjimi slovenskimi pregovori: Dobro delo se samo hvali, Skromnost je lepa čednost, Lastna hvala se pod mizo val'a. Če poenostavimo: bodimo pridni, skromni, ne izstopajmo in - bodimo tiho. Mogoče pa nas kdo opazi in potreplja.

Takšna filozofija se zakorenini v nas in se kaže tudi, ko se na primer vključimo v dejavnosti slovenske skupnosti. Smo pridni, prihajamo na dogodke v društvih, pojemo in se učimo jezika, se odpravimo na kakšen izlet, hodimo na slovenske kulturne prireditve in k slovenskim mašam, gojimo tihi ponos nad našimi koreninami, smo melanholični in nostalgичni, ko razmišljamo o domovini naših prednikov, tu in tam se veselimo skupnih uspehov, le redko pa se z njimi glasno pohvalimo, še redkeje (ali sploh nikoli) pa zaropocemo, ko nas spregledajo ali nas ne spoštujejo. Zagotovo je še kdo, ki ga je v prejšnji številki Novega odmeva predramila neposrednost nove predsednice Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbare Riman**, ki je dejala: »V Sloveniji sploh ne vedo, da obstaja manjšina na Hrvaškem. Žalostna sem zaradi tega. Zakaj je tako? Slovenci na Hrvaškem se ne izpostavljajo, so dobro integrirani in niso problematični, v povprečju

imajo višje šole, živijo na območju, kjer ni toliko revščine, ne jamrajo, ne sodelujejo v političnem življenju. Večinsko prebivalstvo nas vidi kot tiste, ki delajo, živijo in so tiho.«

Zamislimo se nad tem! Ko se družimo med seboj, tega zagotovo ne opazimo. Lahko pa opravimo preizkus in o slovenski skupnosti spregovorimo s hrvaškimi znanci, ki ne vedo, da na primer pojemo v slovenskem zboru, ali pa Slovenci, ki jih naključno srečamo, ko »pradomovino« obiščemo sami in ne organizirano, ko gremo na primer po nakupih ali izletih. Koliko vedo o slovenskih društvih? O naših ciljih? O naših prizadevanjih in dosežkih? Koliko vedo o tem, kako pomembno sled so pustili in še puščajo veliki Slovenci v hrvaški kulturi, umetnosti, znanosti, inženirstvu, športu?

Včasih se zdi, kot bi rojaki v Sloveniji videli le hrvaško morje, še posebej, če so si nekje na Jadranski obali uspeli kupiti svoj počitniški kvadratni meter. Ampak: saj krivda in odgovornost ne moreta biti samo na njihovi strani! Tudi sami se moramo potruditi, da nas bodo videli in slišali, da bomo bolj prodorni in upoštevani. Saj ne obstajamo samo zaradi sebe samih, ampak tudi zaradi nas, zaradi skupnosti, zaradi ideje in idealov, zaradi pripadnosti, jezika, kulture. In naš prispevek k temu je vse prej kot majhen. Če pa bi bil kdo v dvomih, naj izvoli prelistati Nove odmeve. Za nazaj in za naprej! (jpt) 🍷

Anketa

Kakšna naj bo naslovnica Novega odmeva?

Zadrego uredništva – kakšna naj bo naslovnica našega glasila – smo se odločili deliti z bralci. Ugotovili smo namreč, da so črno-bele fotografije pomembnih rojakov, o katerih pišemo v rubriki Preteklost v sedanosti, preveč oddaljene že od naše sedanosti, kaj šele prihodnosti, zato smo prejšnjo naslovnico eksperimentalno posvetili našemu veselemu druženju na Zrinjercu. Vam je bilo to všeč? Imate boljši predlog? Če ga imate in če se razlikuje od mnenja anketiranih, nam pišite!

Nada Bradić: »Nova naslovnica mi je zelo všeč, ker je vesela in živahna, predvsem pa zato, ker so na njej tudi mladi ljudje. Čeprav so mi bile všeč tudi prejšnje naslovnice. To pa zato, ker so me vedno spomnile na pomembne osebnosti iz slovenske zgodovine, kulture, športa itd.«

Vlasta Mustar: »Sprememba je dobra, saj so zdaj na njej živi ljudje. Kaj ko bi poskusili dati skupaj obe, staro in novo različico naslovnice. Torej s tistimi osebami, ki jih več ni med nami, in nekaj iz sedanosti.«

Milijana Krčelić: »V redu se mi zdi nova naslovnica. Želela bi si videti tudi kakšno izmed naravnih lepote naše Slovenije. Na primer jesen na vasi, prebujanje pomladi v sadovnjaku, zimsko krajino, kakšno priporočilo s fotografijo za izlet po Sloveniji. In če že govorimo o sadju, bi se lahko pozanimali, kje se lahko nabavijo tepke?«

Darija Stantić: »66. številka Novega odmeva je zelo zanimiva, z obilico novic, naslovnica pa je bolj vesela v primerjavi s prejšnjimi. Tudi stare naslovnice so bile v redu. Če bi izbirala sama, bi se vedno odločila za fotografijo z najpomembnejšega dogodka ali pomembne osebe.«

Agata Klinar Medaković 🍷

S koncerta v Metliki s seboj prinesli belokranjsko nošo

V dnevih evropske kulturne dediščine se je naš zbor odzval povabilu iz Bele krajine in 5. oktobra v Metliki nastopil na koncertu ob 15-letnici pevskega zbora Društva upokojencev (DU). Skupni nastop sta »skuhali« predsednici obeh zborov Vladimira Škof in Stanka Herak. Glasbeni dogodek je obogatila še vokalna skupina Cantabile metliške osnovne šole.

V pozdravnem govoru sta obiskovalce in pevce pozdravila predsednik DU Metlika **Jože Mozetič** in župan občine Metlika **Darko Zevnik**. Posebno presenečenje nam je pripravil župan občine Metlika, ko je predsedniku Slovenskega doma Zagreb **Darku Šonc** predal darilo, kompletno žensko in moško belokranjsko narodno nošo. Naš predsednik se je pristrčno zahvalil in poudaril, da je takšno darilo prišlo res v prave roke. Tudi mi iz Zagreba nismo prišli praznih rok! Sledila je še podelitev Gallusovih značk in zahvala predsednici PZ DU Metlika Vladimiri Škof za vsestransko in dolgoletno delovanje v društvu. Na koncu programa so vsi nastopajoči skupaj zapeli pesem Vsakdo mora imeti prijatelja, ki je v polni dvorani obiskovalcev lepo zvenela. Opaziti je bilo tudi predstavnike raznih medijev.

Pred odhodom domov so nas domačini povabili še na kratko druženje ob belokranjskih dobrotah, mi pa smo jih povabili na čimprejšnji obisk Zagreba. V Zagreb smo se vrnili polni lepih vtisov, v srcih z novimi prijatelji in seveda bogatejši za delček slovenske kulturne dediščine – z belokranjsko naro-

dno nošo, katero bomo v Zagrebu ob prvi priložnosti z veseljem predstavili javnosti!

Čudovita Bela krajina!

S seboj v Zagreb smo ponesli tudi prizore lepote neokrnjene Bele krajine in nove spomine.

Ker v meni teče tudi belokranjska kri in to pokrajino, predvsem Metliko in okolico dobro poznam, so me pevke in pevci kot turistično vodnico povabili s seboj. Poleg nastopa so skozi mojo interpretacijo želeli doživeti Bele krajino, spoznati vsaj delček njene kulturne dediščine in njenih kulinarčnih dobrot (o teh pišemo v rubriki Ne pozabimo slovenskih jedi tokratnega Novega odmeva – nikar je ne prezrite!).

Dogovorili smo se, da odpotujemo proti Metliki že v jutranjih urah, da bi srečanje z Belo krajino začeli s sprehodom po metliškem mestnem jedru. A nas je prehod čez mejo toliko zadržal, da nam to ni uspelo, saj smo imeli že dogovore naprej. Mimo Boldraža, rojstne vasi predsednice našega zbora, smo se peljali v 7 km oddaljeno vas Radovico, kjer nas je v osnovni šoli Bistra

buča že nestrpno čakal zelo strog »tovariš učitelj« **Jože Matekovič**. Tukaj smo se v mislih preselili v leto 1957 in se na zelo duhovit in sproščen način seznanili s kulturno in naravno dediščino Bele krajine ter na koncu učne ure za svoje »znanje« prejeli tudi spričevala.

Pred kosilom smo se ustavili pri Treh farah v Rosalnicah, znamenitem romarskem kompleksu treh gotških cerkva, strnjenih znotraj visokega pokopališkega obzidja, ki so verjetno ostanki protiturškega tabora. Župnik **Primož** nas je seznanil z notranjostjo in zgodovino vseh treh cerkva.

Posebno kulinarčno doživetje nas je čakalo v Hiši dobrega kruha v Rosalnicah, kjer nas je **Mojca Kramarič** v dvorišču dočakala z belokranjsko pogačo in nas povabila na odlično kosilo, ki nam ga je pripravila. Ob kozarcu metliške črnine in slaščicah smo z zanimanjem sledili še prikazu priprave belokranjske pogače. Zelo težko smo se poslovili od srčne gospodinje! A je bilo treba odhiteti v Metliko, saj je bilo pred nami večerno koncertno doživetje.

Marjeta Trkman Kravar 🍏

Nastop MePZ Slovenski dom v Kulturnem domu Metlika. Foto: M. Bezek Jakše

Belokranjska noša je prišla v prave roke, »primopredajo« so opravili Darko Zevnik, Jože Mozetič, Darko Šonc (z desne). Foto: MTK

Koncert za zagrebške delovne invalide

Radi smo se odzvali povabilu Društva delovnih invalidov Zagreb (Udruga invalida rada, UIR), saj je tudi nekaj naših pevcev članov tega društva. Peli smo na koncertu, ki so ga ob 52-letnici delovanja pripravili 26. septembra v Kulturnem domu Prečko.

Na koncertu so nastopili še Kulturno-umetniško društvo Nikole Tesle, ženski pevski zbor Danica, Kulturno-umetniško društvo Prečko, Zbor 50+ in pevski zbor UIR Zagreb Kolibriči.

Pristrčnemu sprejemu je sledil program v sproščenem vzdušju. Prisluhnili smo zborovskemu petju ter recitacijam članov UIR. Na

koncu je zbor Kolibriči, ki je slavil petletnico delovanja, izvedel priljubljene popevke Dunjo moja, Dok palme njišu grane, Još zami riše trešnja. MePZ Slovenski dom je zapel v slovenskem jeziku Eno samo tiho rožo, Ko b sodov ne blo in Vsakdo mora imeti prijatelja. Tudi naslednje leto pričakujemo vabilo.

Stanka Herak 🍏

Naš zbor na odru v Prečkem. Foto: UIR

Novi odmev na portalu Digitalne knjižnice Slovenije - www.dlib.si

Ste že slišali za Digitalno knjižnico Slovenije? Rodila se je leta 2005 in nastaja pod streho Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, v eni najlepših Plečnikovih stavb v slovenski prestolnici. Lahko bi jo poimenovali tudi spletni portal za dostop do digitaliziranega znanja in kulturnih zakladov Slovenije.

Z veseljem lahko zapišem, da je dlib.si knjižnica vseh Slovencev, saj na portalu najdemo tudi periodiko, knjige in dru-

go gradivo, ki so ga ustvarili oziroma ga še ustvarjajo Slovenci, ki ne živijo v matični domovini. V družbi slovenskih publikacij z različnih krajev Evrope in drugih celin je od letošnjega oktobra tudi glasilo Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom iz Zagreba Novi odmev. Dostopne so številke od leta 2004 pa do aktualne, kmalu se jim bodo pridružile tudi tiste izpred leta 2004.

Dostop do gradiva, ki ga dlib.si ponuja, je brezplačen. Poleg tega zagotavlja trajno ohranjanje slovenske pisne kulturne dediščine v digitalni obliki in s tem skrbi, da bodo digitalne vsebine prete-

Na spletni strani Slovencev v Zagrebu (<http://www.slovenci-zagreb.hr/>) si lahko preberete več publikacij, ki so izšle v založbi Slovenskega doma ali SSNM Zagreb. V zavihku Novi odmev – naše glasilo so dostopne vse številke Novega odmeva od leta 2004. Načrtujemo, da bomo do konca leta zapolnili tudi praznino za nazaj in na splet postavili tudi številke od 1 do 21.

klosti in sedanjosti dostopne tudi prihodnjim rodovom. Tako je tudi Novi odmev shranjen in dostopen za branje vsem, ki jih publikacija zanima ali pa jo potrebujejo za študijsko raziskovalne namene. Vabljeni k branju Novega odmeva tudi na portalu Digitalne knjižnice Slovenije!

Helena Janežič

Zbirka tiskov Slovencev zunaj RS, NUK

V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani (NUK) za prihodnje leto načrtujejo razstavo o slovenski skupnosti in slovenskih društvih na Hrvaškem. Veselimo se, ker bo poseben poudarek tudi na zgodovini zagrebskega Slovenskega doma, ob našem prazniku, 90. rojstnem dnevu.

V spomin

Slovo očeta Novega odmeva Silvina Jermana

So ljudje, ki živijo svoje življenje in ko odidejo, ostanejo samo spomini pri njihovih najbližjih. So pa tudi ljudje, ki so v svojem življenju s svojimi deli zapustili trajne sledi. Eden izmed njih je bil naš „tatek“ Silvin Jerman (1. 1. 1924–6. 9. 2018)

Rodil se je v Ljubljani, od šestega leta starosti pa je živel na Hrvaškem. Njegovo zadnje počivališče je na zagrebskem Mirogoju. V Zagrebu je končal vse šole in diplomiral na Ekonomski fakulteti. Zaradi planske razporeditve kadrov je bil leta 1949 razporejen na delovno mesto profesorja na Ekonomski srednji šoli v Karlovcu, kjer je ostal do leta 1957, ko je postal direktor Gozdarske šole (in tam pognal dopisno šolanje za gozdarskega tehnika), nato pa je bil med letoma 1962 in 1967 direktor Šolskega kovinarskega centra. Leta 1967 se je zaposlil na občini, najprej kot poslovni sekretar Skupnosti za financiranje izobraževanja, nato kot načelnik občinske uprave. Deloval je tudi v občinskem zavodu za načrtovanje in statistiko. Leta 1976 je odšel v Zagreb, kjer je bil na republiški samoupravni skupnosti za kulturo zaposlen do upokojitve leta 1998. Pustil je pomembno sled v karlovškem šolstvu in družbenem življenju. Učil je na Delavski univerzi, gimnaziji in višji tehnični strojni šoli, kjer je bil nekaj časa tudi namestnik direktorja. Veliko časa je posvetil izobraževanju odraslih. Bil je učitelj na poletni šoli Andragoškega centra v Zagrebu, vrsto let pa tudi vodja Ljudske univerze v Karlovcu, kjer je vzpostavil izredni študij zagrebske Ekonomske fakultete in tam tudi predaval.

Dejaven je bil v kulturno-umetniškem društvu Dragutin Armando in bil predsednik Skupnosti ljubiteljskih prosvetnih društev. Bil je

pobudnik t. i. decembrske nagrade, letnega priznanja za največje dosežke v ljubiteljski kulturi. Prejel je nagrado mesta Karlovca za dosežke na področju kulture. V športnem življenju Karlovca je bil znan kot predsednik Šolskih športnih društev, tajnik Atletskega kluba Železničar in Zbora atletskih sodnikov s poklicem mednarodnega atletskega sodnika.

Bil je pomemben steber slovenske skupnosti na Hrvaškem. Leta 2000 je bil soustanovitelj Društva Karlovčanov v Zagrebu. Po dolgih letih raziskovanja je napisal in izdal knjigo Slovinci Karlovcu – Karlovac Slovincem, v kateri je zajel obdobje med letoma 1579 in 2009. Dvakrat je sodeloval pri oživitvi društva karlovških Slovencev: leta 1950, ko je bil podpredsednik Slovenskega doma Triglav in leta 2006 ko je postal predsednik Slovenskega doma Karlovec. Po upokojitvi je bil med najbolj dejavnimi člani Slovenskega doma Zagreb, s katerim je bil povezan že od otroštva. V fantovskih letih je bil aktiven član društva, med drugo svetovno vojno, ko je bilo delovanje društva prepovedano, pa je bil v stalnem stiku s takratnim predsednikom društva, igralcem in režiserjem Hinkom Nučičem ter z mecenom in industrialcem Vilimom Bizjakom. Spodbudil je ponovno izhajanje glasila zagrebskih Slovencev. V 30. letih je izhajal Odmev, po njegovi zaslugi pa je v 90. letih začel izhajati Novi odmev, ki prerašča v osrednje glasilo Slovencev na Hrvaškem. Več let je bil urednik Novega odmeva. V sodelovanju z Ilinko Todorovski je napisal knjigo o 70 letih delovanja društva: Slovenski dom 1929–1999 v Zagrebu ter priloge ob 75- in 80-letnici, ki sta izšli v Novem odmevu. Napisal je tudi brošuro o življenju in ustvarjanju hrvaškega skladatelja slovenskega rodu Franja Serafina Vilharja Kalskega. Pisal je aforizme in pesmi. Bil je zlati, dobri duh Slovenskega doma in ga kot takega ne bomo nikoli pozabili.

Dragi „tatek“, tvoj sinek (kot si me klical) te bo vedno nosil v svojem srcu in bo hvaležen za tvoje prijateljstvo in druženja.

Ivica Kunej

Kako sem odkrila Slovenski dom in zakaj si želim še več druženja

Točno pred štirimi leti sem prišla v Zagreb, kamor me je vodila študijska pot in ljubezen do glasbe; postala sem študentka opernega petja na zagrebški Akademiji za glasbo. Za Slovenski dom sem izvedela veliko pozneje in zdaj menim, da bi se morali slovenski študenti v Zagrebu tam več in bolj družiti. Zakaj?

Do prihoda v Zagreb se nisem kaj dosti obremenjevala s svojo narodno identiteto, saj mi ni bilo treba razmišljati o tem, kako jo izraziti, kam z vso to duhovno dediščino, ki jo premore moja skromna bit. Ko sem se odločala za študij v tujini, in to v Zagrebu, sem bila prepričana, da se mi kakšen večji življenjski prelom, ki bi omajal mojo duševno spokojnost, ne more zgoditi. Kaj drugačnega pa se mi lahko zgodi na samo 50 km razlike (povedati moram namreč, da prihajam iz Krškega, ki je praktično skoraj na meji s Hrvaško, Zagreb pa nam je po razdalji polovico bližje kot Ljubljana)? Še danes se čudim tej svoji lahkomišelnosti in površnosti. Moram poudariti, da so me hrvaški sošolci, kolegi in nasploh ljudje zelo dobro sprejeli, nikoli nisem imela občutka nezajelenosti ali manjvrednosti, pa vendar je nekaj manjkalo, ni bilo popolno. Čez čas sem ugotovila, da sem v pevskih krogih večino časa obdana z domačimi, hrvaškimi študenti ali pa študenti iz tujine. Prišel je trenutek, ko sem se zavedela, kako pogrešam lastno domačo besedo, domačega

človeka, domače običaje in princip delovanja. Pa mi med pevskimi kolegi res ni bilo nikoli nič hudega. In spominjam se občutka, kako mi je vsakič znova zaigralo srce, ko sem na hodnikih srečala koga od naših (saj nekaj Slovencev pa nas le je na akademiji);

»/.../ začutiš v ustih besedo.

Votlina glave ti odmeva od nje.

Takrat začneš iskati ključ svojih ust.

Dolgo ga iščeš.

Ko ga najdeš, odkleneš lišaj svojih ustnic /.../«
(D. Zajc)

in besede pritajene privrejo na površje kot lava, ki komaj čaka na ta srčni izbruh v nasladi potešitve. Nekega dne udari spoznanje, ko se zaveš, da hrepeniš in hlepiš po svojem jeziku, kulturi, nacionalni identiteti, od katerih je odvisno tvoje notranje zavedanje, identifikacija, mir, spokoj, blaženost.

Slovenski dom mi odpre svoja vrata

Moje razsvetljenje se je zgodilo šele dve ali tri leta po prihodu v Zagreb, ko sem prvič stopila v stik s Slovenskim domom,

za katerega dolgo nisem vedela, da sploh obstaja. Bilo pa je čisto naključje, ko me je gospod **Zoran Šonc** na enem izmed nastopov na akademiji slišal peti na Prešernove stie uglasbljeno pesem *Nezakonska mati* skladatelja F. S. Vilharja. Po najinem pogovoru v hrvaškem jeziku in njegovi pohvali, kako odlično slovensko dikcijo da imam za eno Hrvatico, je sledilo začudeno spoznanje, da sva vendar oba Slovenca. Kmalu zatem sva v Slovenskem domu priredila druženje izgnancev ob slovenskih ljudskih pesmih, kot so *Gorčez Izaro*, *Kje so tiste stezice*, *Kje so moje rožice* ...; toliko mladostnih spominov, neustavljivih solza, iskrenih objemov, toliko hvaležnosti so v srcih obiskovalcev obudili ti prelepi, čisti napevi. To so Slovenci, ki jim je bila na takšen ali drugačen način odvzeta domovina, po kateri so dan za dnem hrepeneli. A kot pravijo v pesmi: "Dom slovenski, košček raja, vedno drugi dom nam bo!" In to začutiš.

Tako se je začelo naše sodelovanje, kamor sem že povabila tudi svoje slovenske pevske kolege s faksa. Predsednik dru-

Duhovna sekcija A. M. Slomšek

Zapis o skupini pogumnih žena

Druženje po slovenskih mašah in po vajah pevskega zbora naše duhovne sekcije se je začelo takoj po poletnem predahu. Od septembra se spet redno dobivamo v Slovenskem domu.

Na teh druženjih predvsem pojemo in se učimo pravilne izgovorjave v petju, saj želimo, da bi bil na naglas kar najmanj slišen. V učenju, branju in izgovarjavi slovenščine smo podobni učencem slovenskega pouka. Radi prihajamo na vaje, ki potekajo pod vodstvom našega zborovodje prof. **Vinka Glasnovića**. Vedno pridemo še malo prej, da se med zbiranjem še malo družimo in pokramljamo. Zadržimo se tudi po vajah, vendar ne

Duhovna sekcija. Foto: MB

predolgo, saj smo zbor s starejšim članstvom in vedno gledamo, da se pravočasno odpravimo proti domu. Kar nekaj nas je pogumnih žena, ki nas ljubezen do petja in medsebojnega razumevanja, spodbuja in nam daje moč, da se še naprej vidavamo. Vedno znova pričakujemo dneve, ko nas bodo noge, kolena ali kaj drugega manj boleli, in da bomo na bolečine pozabili, ko bomo spet skupaj.

(MB) 🍷

Izložba

Povijesni put svile na fotografijama suvremenih autora

U Slovenskom domu je 13. rujna u organizaciji Koordinacije hrvatskih društava prijateljstva, Hrvatsko-kineskog društva i Slovenskoga doma otvorena izložba fotografija *Put svile* s motivima gradova, magičnih azijskih pejzaža i predjela kroz koje je u drevna vremena prolazio Put svile.

Izložene su fotografije 50 vodećih kineskih fotoreportera, na kojima su magični azijski pejzaži. Izložba je bila prvi put postavljena u Novalji, u jesen

štva **Darko Šonc** nas od takrat redno angažira na vseh pomembnih dogodkih znotraj društva ali širše – v sodelovanju z drugimi slovenskimi društvi ali slovenskim veleposlaništvom; kot so npr. proslava ob 25. obletnici ustanovitve Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in 14. vseslovensko srečanje, prireditev ob dnevu državnosti Republike Slovenije, Dan nacionalnih manjšin Mesta Zagreb v parku Zrinjevac, kjer smo zastopali slovensko manjšino ... V barvittem prehodu med stojnicami različnih kultur, narodnih noš ter dobrot so v parku odmevale tudi naše *Dan ljubezni, Slovenija, od kod lepote tvoje, Domovini* ... Ponosni smo, da lahko predstavljamo svoje korenine in identiteto in da smo tako srčno sprejeti tudi v tujini.

Anja Žabkar 🍏

Anjino vabilo

Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom v Zagrebu je najstarejše društvo Slovencev v Evropi. Mladi si želimo, da bi v njem zavel svež veter ter prinesel novo energijo in nove ideje. Vabim vse slovenske študente, ki študirate na katerikoli fakulteti v Zagrebu, da se nam pridružite pri ustanavljanju študentskega društva. Zakaj ne bi skupaj, ob prijetnem druženju slovenske mladine, negovali in ohranjali slovensko izročilo v Zagrebu?

2016. godine, a nakon toga selila se u devet drugih gradova. Pokroviteljica izložbe je predsjednica Republike Hrvatske, **Kolinda Grabar-Kitarović**.

Prilikom otvaranja izložbe dvorana Slovenskog doma bila je prepuna posjetitelja; među visokim gostima bila je i veleposlanica Republike Slovenije, dr. **Smiljana Knez**. Nazočnima su se obratili predsjednik Slovenskoga doma, **Darko Šonc** i predsjednik Koordinacija kluba hrvatskih društava prijateljstva, **Andrija Karafilipović**.

»Inicijativa za Put svile došla je od predsjednika Narodne republike Kine **Xi Jinpinga** prije nekoliko godina. Put svile nije samo kulturološki važan projekt, već i gospodarski. Od kada su 24 države na početku inicijative potpisale odnose, do danas je ta brojka porasla na 50 država potpisnica. Ako gledamo gospodarski, to je nekoliko tisuća njih koje ekonomski surađuju. Predsjednik NR Kine je or-

Skupinska razstava

Jesen v meni ali kako je ta letni čas navdihnili 26 slikarjev

Doživetje jeseni so nam prikazali slikarji na skupinski razstavi **Jesen v meni**, ki je bila svečano odprta 10. oktobra v prostorih Slovenskega doma. Isto izhodišče: jesen, je navdihnili 26 avtorjev.

Značilnost jeseni so spremembe v naravi, ki iz poletne svetlobe in vročine prehaja v zimski somrak in mraz. Vsak umetnik je te spremembe na slikarsko platno ujel na samosvoj in neponovljiv način, z uporabo različnih slikarskih tehnik. Za obiskovalce - edinstveno doživetje. Avtorji so to prikazali s svojimi deli, ki prikazujejo njihov temperament, slikarsko usmerjenost in nagnjenost. Na razstavljenih slikah

Prešernova dvorana je bila nabito polna z obiskovalci in jesenskimi barvami. Foto: akm

so živahne barve na koncu poletja, kot tudi mirne, pomirjujoče jesenske barve. Razstavo sta organizirala združenje Fijaker in portal Ludvig dizajn v sodelovanju s Slovenskim domom. Odprli so jo predstavniki organizatorjev **Darko Šonc**, **Željko Bedić** in **Rolando Nikčević**, o slikah in razstavi pa je govoril kustos razstave prof. **Nedeljko Tintor**.

Rolando Nikčević 🍏

Svoja dela so razstavili: Ana Prenc Gabriš, Anita Kunić, Barbara Špiljak, Blaženka Marinović Krivičić, Božidar Delač, Danica Kuštrak, Darko Kovačević, Đurđa Dobrovšak, Đurđica Pirkic, Emina Alagić, Irena Sara Mraz, Janica Šterc, Josip Rubes, Katarina Knezović-Kety, Marija Hečimović, Merima Popara, Mira Tribuson, Nives Vrsaljko, Rozarija Lučić, Snježana Bilandžić, Snježana Delač, Snježana Mayer, Tomislav Kovač, Vlatka Bauer, Zoran Hercigonja, Zvezdana Žužić.

ganizirao nekoliko kongresa vezanih uz Put svile, na kojima su od najutjecajnijih ljudi u političkom svijetu bili: **Vladimir Putin**, **Barack Obama** i **Angela Merkel**«, kazao je Karafilipović tom prigodom. Osim izloženih fotografija pažnju je plijenio izloženi članak bojnika dr. sc. **Želj-**

ka Heimera koji se fokusira na strateški okvir povezivanja i suradnju prvenstveno zemalja Euroazije, a sastoji se od dvije osnovne komponente: kopnene (Ekonomski pojas puta svile) i prekooceanske (Pomorski put svile).

Gordana Igrec 🍏

Magični azijski pejzaži u Slovenskom domu. Foto: akm

Berljakova himalajska trilogija o vzponih in ljudeh

V do zadnjega kotička polni Prešernovi dvorani Slovenskega doma v Zagrebu smo se 3. oktobra zopet družili na alpinističnem četrtku. Uživali smo v predstavitvi knjige Darka Berljaka z naslovom *Nebo polno Himalaje*.

Avtor je javnosti znan kot vodja ekspedicij na najvišje vrhove sveta. Je tajnik Hrvaške planinske zveze in prostovoljni tajnik Hrvaške gorske službe reševanja. Šestdesetletni Darko Berljak je rojen v Prelogu v Međimurju. Kot otrok ni šel na morje, ampak s starši v hribe. Velikokrat je bil v Sloveniji, kjer se je zaljubil v gore. »Najpomembnejše je, da sem se z vseh odprav vrnil z enakim številom ljudi,« je ob opisovanju alpinističnih odprav dejal Berljak. Prvič je hrvaško himalajsko odpravo v Nepal popeljal leta 1982. Tri leta pozneje je stopil v prepovedani Tibet, kjer so prebivalci živeli tako kot stoletja poprej. Od tedaj je bil v Nepal in Tibet več kot tridesetkrat, na veliko srečo brez kakršnihkoli poškodb, ki so na tako zahtevnih poteh mogoče. Vodil je prek

300 alpinističnih odprav po evropskih gorah, med njimi štiri na Mont Everest, prek 20 pa v Afriko, Avstralijo, Tasmanijo, Južno Ameriko in Azijo. 11-krat je bil vodja odprav na himalajske osemtisočake. Le še na Antarktiki ni bil.

Potopisi z nostalgичnim pridihom

Dogodivščine je opisal v štirih knjigah. Dotiki neba (1982), S ključi neba (2000) in Nebo polno Himalaje (2018) tvorijo himalajsko trilogijo. Više od Everesta (2009) je knjiga o hrvaški ženski odpravi, ki jo je vodil na krov sveta. Ta Berljakova knjiga, kakor tudi najnovejša Nebo polno Himalaje, sta izšli pri založbi Libricon (www.libricon.hr). Njen urednik je **Željko Žarak**, pobudnik Alpinističnih četrtkov v Slovenskem domu.

Njegove knjige niso le kronika odprav, ampak opis dogodkov in ljudi, ki so bili na teh potovanjih, ter pričevanje o preteklosti, v katero se Berljak ozira z nostalgijo, saj se neokrnjen gorski svet neizprosno spreminja in počasi izginja. Imel je srečo, da je doživel prvobitnost starodavnih kultur, ki jih je že začel najedati zahodnjaški duh. »Zdi se mi, da se je v teh deželah v zadnjih dvajsetih letih spremenilo toliko, kot prej v 200 letih,« je povedal Berljak. Na pohodih je imel veliko zanimivih stikov z prebivalstvom, saj brez domačinov te odprave niso mogoče. Tudi oni se učijo in si želijo na vse načine ugoditi alpinistom, zato prevzemajo evropske običaje. Berljak se spomni, da so jim nekoč postregli pizzo z makaroni in za sladico žgance.

Želimo mu še veliko vzponov in dogodkov in literarnih vrstic o lepih in avanturističnih doživetjih.

Vlasta Mustar

Darko Berljak je nosilec številnih odlikovanj, njegove odprave so prejele vrsto državnih in drugih nagrad. Foto: akm

Ne pozabiti!

V spominskem parku Kampor o nedolžnih žrtvah fašizma

V sobotnem jutru 22. septembra se je trinajst članov Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ) vnovič podalo proti otoku Rabu, da bi se ob 75-letnici osvoboditve italijanskega fašističnega taborišča poklonili spominu na žrtve, med katerimi je bilo največ Slovencev.

Kampor je bil med drugo svetovno vojno prizorišče hudega trpljenja pripadnikov slovenskega, hrvaškega in judovskega naroda, ki so bili nedolžne žrtve fašističnega zatiranja in mučenja. V taborišču je v dveh letih trpelo okoli 15 tisoč internirancev, največ Slovencev. Doslej je po nepopolnem seznamu zabeleženih kar 1477 umrlih, med njimi veliko starejših moških, žensk in otrok. Domneva se, da jih je bilo še veliko več.

Pri mogočnem, 12-metrskem marmornem obelisku v središču spominskega parka je po enominutnem molku v slavo vseh žrtev namestnik predsednika SSNM MZ **Silvester Kmetič** položil šopek, prižgali smo svečo, **Ivica Kunej** pa je recitiral himno taboriščnikov Lipa zelenela je.

Tam nas je pričakal domačin, nekdanji predsednik Združenja antifašistov Rab, profesor **Ivo Barić**, ki spominski park že desetletja obiskuje, ga razkazuje obiskovalcem in jim pojasnjuje njegovo simboliko. Za ohranjanje spomina na grozote taboriščnega življenja na Rabu v viharju druge svetovne vojne je prejel tudi priznanja Republike Slovenije, ki je skrbnica spominskega kompleksa.

V št. 60 Novega odmeva smo že pisali o arhitekturi spominskega parka, ki so ga po načrtih Edvarda Ravnikarja zgradili leta 1953. Tokrat naj spomnimo na vsebinski poudarek, in sicer na zapise na spominskih stebrih, posvečenih slovenskim in hrvaškim žrtvam. V stebre so vklesani verzi Jureta Kaštelana iz pesmi

Spominski pohod po okupacijski meji med Nemčijo in NDH

Enajsti pohod od Nove vasi do Pisanke je potekal 2. junija. Že enajstič smo se ga udeležili kar trije izgnanci, ki živimo v Zagrebu: Veronika Štefančič, Marinka Jocić in Slavko Kramar. Le nekaj manjkrat sta se nam pridružili Stanka Novković in Vasiljka Tovarloža.

Spominska prireditev se je začela pri spomeniku žrtvam fašističnega nasilja 1941–1945 z govorom predsednice KO DIS Velika Dolina **Ane Glogovšek**. Na „štart“ v Novo vas so nas prepeljali z avtobusa in nam pred začetkom pohoda postregli

Spominska plošča na Piramidi je bila postavljena leta 2008.
Foto: A. Kramar

s kavo, pijačo in obilico domačih dobrot. Prijazni domačini so nam zaželeli srečno pot do cilja v Pisanke. Hoja po obronkih hribov prek Perišča, Brezja Ponikev in opazovalnice, kjer je postavljena spominska plošča na eni od treh piramid, je bila prijetna. Na polovici poti smo doživeli prijetno dobrodošlico domačinov, ki so nam postregli s polnimi mizami domačih dobrot. Pozdra-

vil nas je organizator pohoda **Marijan Žibert**, prejšnji predsednik, ki je spomnil na zgodovinske dogodke iz obdobja okupacije teh krajev.

Impresivno je bilo videti 90 otrok iz Osnovne šole Velika dolina in še nekaj mlajših, ki so prepešali vso pot. Kaj takega se pri nas na Hrvaškem ne zgodi. Učenci so pripravili zelo čustven kulturni program, sledile so si recitacije, nastop harmonikarjev, solo pevcev. Program so končali člani Moškega pevskega zbora Velika Dolina.

Na koncu pohoda smo se zbrali v Kulturnem domu Velika Dolina, kjer sta se nam zelo prilegla kranjska klobasa in cviček.

Hvala domačinom in organizatorjem, zlasti za prijateljstvo, ki smo ga ponovno doživeli.

A. S. Kramar

V Društvu izgnancev Slovenije 1941–1945 so ob dnevu izgnancev 7. junija izrazili ogorčenje, ker slovenska politika še ni sprejela zakona o povračilu škode, po katerem bi bile žrtve vojnega nasilja, med njimi izgnanci, upravičene do 6000 evrov. Po besedah predsednice društva **Ivice Žnidaršič** bi morala Nemčija plačati vsaj simbolične tri milijarde evrov. Vse skupaj pa je po njenih ocenah Berlin Sloveniji dolžen okoli 50 milijard. »To, da ne izterjajo vojne škode, je sramota za vse slovenske vlade,« je poudarila. (STA)

Bezimeni in verzi Iga Grudna iz njegove zbirke *V pregnanstvo*. Pesnik je bil tudi sam taboriščnik na Rabu. Na enem od stebrov je vklesano tudi to sporočilo prihajajočim generacijam:

KER NI VAS VEČ
ZATO STE VSEPOVSOD
SAJ SMRT VAS JE
ŽIVLJENJU DAROVALA.

V založbi Združenja antifašistov Rab je letos izšla knjižica z naslovom *Spomenički kompleks Edvarda Ravnikara na Rabu*. Njen avtor Ivo Barić nam je izvod podaril v trajen spomin. Kogar zanima, si ga lahko sposodi v knjižnici Slovenskega doma. Knjižica je opremljena s pretresljivimi izvirnimi zgodovinskimi in spomenički fotografijami. V njej je tudi seznam vseh 1477 umrlih žrtev, ob njih pa imena 13 umrlih, ki so bili pokopani na mestnem pokopališču v Rabu in so njihova imena odkrili šele nedavno.

Pisanja se je avtor lotil na lastno pobudo, pri tem pa mu je pomagal naš rojak **Herman Janež**, ki je bil kot otrok skupaj z očetom interniran v tem grozljivem taborišču. Ivo Barić je snov za knjižico našel v 33 knjigah iz Slovenije in Hrvaške.

V Zagreb smo se vrnili pomirjeni s spoznanjem, da se tudi tako ohranja spomin na pretekle čase.

Vasiljka Tovarloža

Skupinska fotografija s prof. Ivom Barićem (tretji z leve v zgornji vrsti) pred spomenikom žrtvam v spominskem parku Kampor. Foto: NV

Navdušenje nad romantično prenovljenim Gričem

Manjša skupina Slovencev in članov Slovenskega doma iz Zagreba se je odločila zadnji majski dan porabiti za brezplačni ogled Zagreba ob njegovem prazniku.

Članica Slovenskega doma in turistična vodnica **Marjeta Trkman Kravar** nam je v slovenščini povedala številne zanimive stvari o našem mestu. To je bil je že četrti organizirani ogled Zagreba. Zbrali smo se kot po navadi na Trgu bana Jelačića in se odpravili proti katedrali. V »mestnem trebuhu« Dolcu smo prisluhnili pripovedi o hrvaški pisateljici Mariji Jurić Zagorki in se srečali s pripadniki slikovitega kravatnega polka. Skozi Krvavi most in Radićevo ulico smo prišli do Kamnitih vrat. Kot je znano, je Mati božja Kamnitih vrat zaščitnica mesta Zagreba. Največje presenečenje je bil prenovljeni

park Grič. Enega od najlepših predelov Zagreba so prenavljali kar 15 let. Sestavljata ga prenovljeni park iz 19. stoletja in arheološki park s srednjeveškimi obzidji in palačo Anžujcev iz 14. stoletja. V osrednjem delu parka je replika vodnjaka, ki ga je v 19. stoletju ustvaril kipar Ivan Rendić. Park ponuja čudovit pogled na mesto.

Čeprav je bilo vroče, smo vsi vztrajali do konca. Z vzpenjačo smo se vrnili na Illico in si z nasmehom obljubili, da bomo naslednje leto dan mesta praznovali na enak način.

Cvijeta Pandol 🗣️

Pred katedralo z vodičko Marjeto Trkman Kravar (levo). Foto: CP

Prvi petek

Septembrska novost in oktobrsko klasično nadaljevanje

Prvo srečanje po dolgem vročem poletju je potekalo 7. septembra. Ko smo bili duševno (mnogi pa tudi telesno) še vedno na dopustu, se je v Slovenskem domu zbrala kar lepa družina, vsi že željni druženja, prijateljskih nasmehov, pesmi in še česa.

Srečanje se je začelo z novostjo. Uvodni pozdravni nagovor je imela nova voditeljica petkovih srečanj (tudi avtorica tega zapisa), ki je do dolžnost prevzela od **Slavka Kramarja**, ki je ob primopredaji vsem zaželel še veliko prijetnih prvopetkovskih druženj. Slavko pa ne bi bil Slavko, če bi to opravil kar tako. Ta »primopredaja« je bila začinjena z duhovitimi in pristrčnimi lepimi željami in kot se spodobi, tudi z izvirnimi darili. Ker pa je namen teh srečanj poleg druženja tudi proslavljanje rojstnih dneвов vseh, ki so imeli v preteklem mesecu rojstni dan, je bilo tako tudi tokrat. Slavljenca **Zdravko** in **Irena**

Prijetno druženje na septembrskem Prvem petku. Foto: Nino Lah

sta poskrbela, da ni bil nihče niti žejen niti lačen. Nazdravili so z radgonsko penino, ki jo velikodušno prispeva Slovenski dom. Hvala.

Slavju se je pridružila tudi naša **Božica**, ki je po daljši odsotnosti spet prišla v Slovenski dom in nas bogato pogostila. H gostiji so prispevali tudi drugi; bilo je vsega, vendar se ni nič zavrlo.

Na koncu smo peli, peli, povedali kakšno šalo in spet peli, peli... in si obljubili, da se čez en mesec spet vidimo. Ob tem pa še enkrat vabilo vsem članom Slovenskega doma, da se pridružijo Prvim petkom in da poskusimo vsi skupaj ustvariti dan, ki bo namenjen samo nam, ko bomo svoji med svojimi in ki nas bo na neki način sproščal in osrečeval.

Bilo nas je malo, ampak ...

Na oktobrski prvi petek je dvanajst članic in članov pod »tak-tirko« **Jožefe Carin**, dolgoletne in pridne članice, s skupnimi močmi proslavilo **Milkin** rojstni dan, našle pa so se tudi druge teme in zadeve, ki jih je bilo treba »obdelati« in spregovoriti o njih. Seveda je bilo tudi jedače in pijače, da pa ne bi bili žejni, je pripomogel Napoleon, ki ga je prispeval Slovenski dom. Skratka, bilo »nas je malo, ampak smo bili pravi«, kot je dejala Jožefa. Tako je bilo, sedaj pa se že pripravljamo za naslednji prvi petek. Vabljeni!

Irena Hribar Pavlović 🗣️

Ne prezrite dogodkov pred iztekom leta

Jesen je tu in kot bi mignil, se bomo prebudili v zimi in prazničnem decembru. Preden se bomo poslovili od leta 2018, pa bo v Slovenskem domu še veliko dogodkov, ki jih ne smete zamuditi.

November:

- 7.11. Predstavitve hrvaškega prevoda avtobiografskega romana Lojzeta Kovačiča Prišleki. Knjiga v prevodu **Božidarja Brezinščaka Bagole** nosi naslov *Pridošlice*. Izšla je pri založniški hiši Alfa. Na predstavitvi bodo spregovorili prevajalec, urednik založbe **Božidar Petrač**, predavateljica na zagrebški Filozofski fakulteti **Ivana Latković** in predsednik Slovenskega doma **Darko Šonc**.
- 15.11. Koncert MPZ, ŽPZ, MePZ in ljudskih pevcev, ki delujejo v okviru KD Globoko pod vodstvom našega nekdanjega zborovodje Franca Keneja.
- 21.11. Predstavitve znanstvene študije o težavah modernizacije *Između straha i nade* slovenskega zgodovinarja **Žarka**

Lazarevića. Knjigo je prevedla **Anita Peti-Stantić**, izdala pa založniška hiša Srednja Europa.

- 22.11. Udeležba na mariborski slovesnosti ob dnevu Rudolfa Maistra in stoletnici bojev za severno mejo.
- odprtje razstave fotografij zagrebškega ustvarjalca Stanka Vrtovca, rojenega v Mariboru

December:

- predvidoma izid dvojezične knjižice dr. Petra Krečiča Ljubljana – mediteranski grad? Plečnikov pokušaj / Ljubljana – mediteransko mesto? Plečnikov poskus.
- predvidoma izid in predstavitve drugega dela knjige o slovenskih športnikih na Hrvaškem **Eduarda Hemarja**.
- sodelovanje na tradicionalni kulturni prireditvi ob dnevu človekovih pravic in dnevu zagrebške koordinacije svetov in predstavnikov nacionalnih manjšin
- tradicionalna Šopkova božična razstava
- slovo od starega leta.

Vseslovensko srečanje

Slovenci zasedli ulice Lovrana, v zraku pa vonj po kostanjih!

V organizaciji SKD Snežnik iz Lovrana in Zveze slovenskih društev na Hrvaškem je 13. oktobra potekalo že 15.

vseslovensko srečanje. Prišli so člani vseh 16 slovenskih društev, druženje je minevalo v znamenju prijateljstva in veselja.

Ko smo prispeli v Lovran, smo najprej opazili množico ljudi na ulicah in trgih. Veliko je bilo udeležencev našega srečanja, mednje pa so bili pomešani tudi obiskovalci tradicionalne jesenske prireditve v Lovranu – Marunade. Vonj kostanja na vsakem vogalu je bil dober uvod v naše tradicionalno druženje.

Zbrali smo se v restavraciji Kvarner, kjer so nas pozdravili slovenska veleposlanica na hrvaškem **Smiljana Knez**, častni predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc** in nova predsednica Zveze **Barbara Riman**. Za prijetno vzdušje je poskrbel Trio Lipa iz slovenskega društva iz Buzeta. Lepe slovenske pesmi so zvenele, plesa in veselja ni manjkalo. Z vseh

strani je bilo slišati prijateljske pogovore v slovenščini, veliko je bilo objemov in poljubov.

Pravo navdušenje je požela moška vokalna skupina Les Voix en Choeur iz mesta Avmetz v Franciji. Člani zbora so iz druge in tretje generacija Slovencev, potomci slovenskih rudarjev, ki so delali na vzhodu Francije, in pojejo slovenske pesmi. Zapeli so seveda tudi nekaj francoskih pesmi, saj je Francija njihova domovina, niso pa pozabili svojih slovenskih korenin in materinščine. Pozno smo se vrnili v Zagreb, utrujeni, vendar zadovoljni s prijetnim druženjem.

Na svidenje do naslednjega leta in novega srečanja!

Cvijeta Pandol 🍷

Trio Lipa iz slovenskega društva Lipa iz Buzeta.

Na plesišču je bilo veselo. Obe foto: Istog Žorž

EU korak in Bazovica tudi to poletje z roko v roki

Društvo EU korak je v sodelovanju s KPD Bazovica in njegovo mladinsko skupino po lanskem dobrem odzivu znova organiziralo druženje otrok od 4 do 10 let. Poletja v Bazovici se jih je udeležilo 23. Veseli, da so se lanskim obiskovalcem pridružili tudi otroci drugih nekdanjih aktivnih članov slovenskega društva na Reki.

Poletje v Bazovici – za konec še nastop. Foto: Marjana Mirković

Program je letos potekal teden dni več, od 2. do 13. julija in v dveh skupinah. Znova ga je vodila učiteljica slovenščine na reški OŠ Kozala **Sandra Gruđenić**, v pomoč pa so ji bili podpredsednica društva EU korak **Natali Iskra**, tajnica KPD Bazovica **Eva Ciglar** in prostovoljka iz Slovenije, **Sara Tomažin** iz Grosupljega in **Alen Grbac** iz Ilirske Bistrice. Otroci so preživeli teden dni aktivnega druženja ob igri, izdelovanju plakatov, športnih dejavnostih in učenju slovenščine, ob koncu pa pripravili tudi skupni nastop, ki je navdušil starše, dedke in babice, organizatorjem pa dal novih moči in spodbude za nadaljevanje projekta tudi v prihodnje.

O poteku uspešnega programa je Sandra Gruđenić med drugim zapisala: »Teden smo organizirali tematsko, od športnega in kulturnega dne do dneva za zdravje in zdravo prehrano. Oba tedna sta bila vodena dvojezično, trudili smo se naučiti otroke čim več slovenskih besed. To smo počeli preko iger, s pomočjo izdelovanja plakatov na razne teme. Po kosilu smo počivali in gledali filme v slovenščini (Kekec, risanke, Gremo mi po svoje...), poslušali pravljice za sproščanje, ob njih pa so najmlajši malo zatisnili utrujene oči. Učili smo se pesmic, rajalnih igrin in se ob tem dobro zabavali. Imeli smo tudi enkratno priložnost videti nekaj novega:

operni pevec **Luka Ortar** iz Slovenije, ki v KPD Bazovica prihaja vadit, je bil zelo prijazen in je otrokom zapel krajše odlomke. Zdelo se jim je drugače, čudno, zabavno, a jim je bilo zelo všeč. Obe skupini sta za konec pripravili nastop za starše, stare starše, brate in sestre. Predstavili so se v slovenščini, zapeli in zaplesali. Prva skupina je imela najraje Avsenikovega Čebelarja, druga pa narodno pesmico Na planincih, pri tej pa je naše petje spremljavo na klavirju popestril **Ante Segulin**. Staršem smo pokazali naša dela, ki smo jih obesili na zid, na katerem skoraj ni bilo prostora za vse mojstrovine. Od velikega čebelnjaka s pravimi otroškimi panjskimi končnicami, do velikanske čebele, ki nas je opominjala, da je 20. maj razglašen za mednarodni dan čebel. Razšli smo se v upanju, da se naslednje leto znova vidimo, v še večjem številu. Že zdaj se veselimo vnovičnega druženja.«

Po besedah Natali Iskra in Eve Ciglar je posebej razveseljivo, da se tudi tako počasi oblikuje jedro najmlajše generacije, ki se udeležuje prireditev v KPD Bazovici, od miklavževanja in velikonočne delavnice do Poletja v Bazovici in drugih dogodkov, namenjenih predšolskim otrokom in učencem nižjih razredov osnovne šole.

Marjana Mirković za Sopotja 🍷

Spoznavno srečanje

Novi minister zdaj bolje pozna položaj slovenske skupnosti na Hrvaškem

Delovni sestanek ministra Petra Jožefa Česnika in generalne sekretarke Olge Belec s slovenskimi zamejskimi krovnimi organizacijami Avstrije, Italije, Madžarske in Hrvaške je potekal 4. oktobra. Kako je potekal pogovor o slovenski skupnosti na Hrvaškem, je za Novi odmev zapisala predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman**.

Barbara Riman, Peter Jožef Česnik, Olga Belec (z leve). Foto: uszs.gov.si

Opozorila sem, da število Slovencev po popisih prebivalstva upada in da se je na zadnjem popisu leta 2011 za Slovence izreklo le še 10 517 ljudi. Med njimi je bilo več žensk – Slovenk je bilo 7171, Slovencev pa 3346. Po teh podatkih so Slovenci na Hrvaškem najstarejša manjšina. Kako

Minister Peter Jožef Česnik nas bo v Zagrebu – kot je povedal za Novi odmev – predvidoma obiskal novembra. Dogovarjamo se tudi za intervju za naslednjo številko našega glasila.

privabiti mlade, je tudi pereče vprašanje v vseh slovenskih društvih, čeprav se člani zavedajo te težave in delajo skoraj vse, kar je v njihovi moči, da bi se društva pomladila. Zaenkrat otroci in mladi v društva zahajajo predvsem zaradi učenja slovenskega jezika.

Pri tem je pomembno poudariti, da na Hrvaškem obstaja „izgubljena generacija“ Slovencev. To so tisti, ki so se učili slovenščine ali pa so jo govorili, a so jo opustili v času nekdanje Jugoslavije, ko uporaba slovenskega jezika ni bila povsod in vedno zaželena. Zdaj ti ljudje slovenščine ne morejo prenašati naprej na svoje otroke in vnuke, saj so jo pozabili.

Železni repertoar težav

Poudarila sem, da se nekatere težave vlečejo že več let, in sicer:

1. status in razdelitev na izseljence in zamejce,
2. pridobivanje državljanstva in njegov pomen za potrditev slovenstva,
3. precejšnje nezanimanje za politično delovanje pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem ter dejstvo, da nas v Hrvaškem saboru predstavlja poslanka **Ermina Lekaj Prljaskaj**, s katero pa nimamo nobenih stikov,
4. težave pri uresničevanju pravic, ki so zapisane v hrvaških zakonih, oz. težave, ki se pogosto odpirajo na lokalni ravni, ko recimo gre za uvajanje učenja slovenskega jezika v osnovne ali srednje šole itd.

Omenila sem, da Slovenci na Hrvaškem nimamo tedenskega ali mesečnega časopisa ter radijskega in televizijskega programa v slovenščini. Marsikje na Hrvaškem ni mogoče spremljati slovenskih RTV-programov.

Minister je obljubil pomoč, koliko je v njegovi moči. Vsekakor je odprt za različne ideje in projekte, s katerimi bi nam bilo lažje motivirati bodoče člane za vključitev v slovenska društva.

Barbara Riman 🗣️

V razseljenih krajih živijo zgodbe naših prednikov iz davnine

Med 10. in 18. avgustom je potekala že 12. raziskovalna delavnica v dolini zgornje Kolpe in Čabranke, ki jo skupaj z raznovrstnimi dogodki pripravljata Palčava šiša iz Plešč in Slovensko etnološko društvo ob pomoči regionalnih muzejev iz Kočevja in Reke. Letonji raziskovalni poudarek: naselja nad Čabrom.

Gre za območje, ki je bilo v 17. in začetku 18. stoletja pomembno železarsko središče. Preteklost sta skupaj z domačini in s podporo čabrske mestne knjižnice raziskovali študentki **Veronika** iz Medžimurja in **Ika** iz Ljubljane. Imeli smo dobrega vodiča, ki je tu preživel zadnjih 50 let in območje pozna tudi iz obdobja ponovnega razcveta v 70-ih letih. Žal je od tedanjega poleta ostalo le malo, saj se je veliko ljudi odselilo in deli usodo razseljenih krajev Hrvaške. Kljub vsemu je tu ostalo veliko zanimivih zgodb, ena od njih je o kovaču Franjici, ki se je po delu vsako popoldne preoblačil v gospo in se sprehajal po mestecu.

Ostale dneve smo preživeli po manjših naseljih nad dolino – Podplanini na slovenski strani, ki je bila kmetijsko zaledje mesteca, ter Tropetih in Loknarjih na hrvaški strani, kjer obdelovalnih površin ni bilo dosti, zato so vaščani že stoletja, vsaj od časov železarstva, hodili na delo v čabrske kovačije, žage, mizarske in druge delavnice.

Ponovno smo odkrivali razvoj naselij, življenje tamkajšnjih ljudi, a tudi raziskovali najstarejše ohranjene hiše. Tokrat so se izkazale za najzanimivejše zapuščene zgradbe, saj so ohranile marsikdaj ne samo zidano osnovo v kletnih zidovih in obokih, temveč tudi marsikateri ohranjeni prostor v nadstropju. Tako smo ponovno potrdili razširjenost dimničnih hiš – hiš z odprto pečjo in ognjiščem v glavnem bivalnem prostoru – hiši ter

brez dimnikov, še v času pred sredino 19. stoletja.

Ste že slišali naše zgodbe?

Obiskali smo slavje za Veliki Šmaren na Žalostnem vrhu nad Prezidom, kjer se še vedno srečujejo domačini z obeh strani meje. Vsak večer so se v Plešcih in okolici dogajale prireditve – od predavanja z mitološkimi zgodbami ob poteh k izviru Kolpe, delavnice izdelave cvetja iz papirja, pekavske delavnice v Palčavi kuhinji, projekcije etnografskih filmov **Rasima Karalića**, literarnega večera in koncerta **Davorja Grgurića** ter predstavitve knjige **Slavka Malnarja** o otroštvu v taborišču, pa vse do izredno dobro obiskanega pripovednega večera na Palčavem skednju. Tam se je zbralo preko 70 obiskovalcev od vsepovsod, od Ljubljane do Delnic. Vrstile so se zgodbe iz doline, ki so jih popestrili pevci iz Binkla ter trio pevcev Rafaelove družbe. Ste že slišali katero od naših zgodb, ki se tu pripovedujejo že vsaj od starih Slovanov? Zadnji čas, da nas obiščete. Ponovno bo priložnost naslednje leto. Letos se nam je pridružilo preko 250 obiskovalcev, pohoda na Sveto Goro 18. avgusta pa se je udeležilo še dodatnih 130 pohodnikov in obiskovalcev dneva odprtih vrat kulturne dediščine v Plešcih in Zamostu.

Hvala Uradu za Slovence v zamejstvu in svetu, Mestu Čabar, SKD Gorski Kotar in številnim domačinom za pomoč.

Marko Smole 🗣️

Pevci iz Binkla na Palčavem skednju. Foto Ika Fazarinc

Tri dni v družbi televizijcev za reportažo v Manjšinskem mozaiku

Ekipa HRT z novinarjem Mariom Beganovićem je 28. septembra prišla posneti reportažo o društvu Ajda. V treh dneh druženja so zbrali dovolj gradiva, da lahko z različnih zornih kotov prikažejo naše korenine, življenje in delovanje.

Najprej so posneli izjavo **Slaviše Šmalca** z občine Umag, ki je zelo pohvalil delo Ajde in poudaril uspešno sodelovanje na kulturnem, gospodarskem in družbenem področju. Umag je znan kot multikulturno mesto, kjer živi veliko manjšin, med njimi tudi slovenska.

Predsednica društva **Danica Bojković** je opisala, kako so Slovenci na tem območju občutili potrebo, da bi se dobivali, družili, prepevali in brali slovenske knjige ter tako ohranjali jezik in kulturno identiteto. Spomnila je na dejavnosti, po katerih je Ajda hitro postala prepoznavna, ne le v Umagu in Istri, ampak

Nastop folklorne skupine Ajda. Foto: Vesna Šereš

vse do Zagreb, Splita in Ljubljane. Ajdovke so dvakrat v živo pele v oddaji Dobro jutro na TV Slovenija, povabljene so bile tudi na Cankarjeve dneve v Sarajevo. Med 200 člani društva jih je kar polovica aktivnih. Najpomembnejši prihodki so – poleg članarine – sredstva Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu in Sveta za nacionalne manjšine Republike Hrvaške. Mesto Umag društvu neodplačno daje v uporabo prostore za prireditve. Številne so že postale tradicionalne: februarja Prešernov dan, maja

Od pomladi do jeseni komaj kaj časa za počitek!

Člani Slovenskega kulturnega društva Lipa so bili zadnje mesece tako dejavni, da je komajda mogoče naštet vse prireditve, ki so se jih udeležili. V ospredju so bile likovna umetnost, poezija in gastronomija.

Na sejmu cvetja v Sv. Filipu in Jakovu so bile od 27. do 29. aprila na povabilo direktorice turistične skupnosti **Klare Eškinje** razstavljene slike **Marije Ivoš**, **Justine Buovac**, **Marije Balen** in **Zorice Buljanović**, ki so jih ustvarile na Likovni koloniji Maj 2018 Turanj.

19. maja smo se odpravili v šolo v naravi na Dugi otok. Zgodovino Salija nam je predstavil knjižničar mestne knjižnice **Ante Mihić**. Mednarodni dan kulturne raznolikosti smo letos obeležili 9. junija. Na zadrskem Trgu petih vodnjakov je nastopila folklorna skupina z Bleda. Slovenska stojnica se je šibila od dobrot: veganskega namaza iz čemaža, domačih klobas, prekmurske gibanice, čičerike s sipo in z zelenjavo, rižote z jurčki, več vrst domačega kruha, tudi z zaseko, ki ga je spekla **Majda Radović**, pa še potic s pehtranom, orehi in ocvirki, ajdovega peciva ter pehtranovih žepkov. Vse to so ustvarile pridne roke naših članov in gostov **Katarine Bezić**, **Mire**

Člani folklorne skupine Bled na mednarodnem dnevu kulturne raznolikosti v Zadru. Foto: Lipa Zadar

Milin, **Irene Vlakić**, **Justine Buovac**, **Marije Ivoš**, **Marije Mravljak**, **Maje** in **Zvoneta**. Ni manjkalo niti borovničevca in medice ter domačega refoška iz **Ivanove** kleti iz Rožne doline.

Poletne dejavnosti so se sklenile 22. septembra na zadrskem »pozdravu soncu«, kjer so **Darja Jusup**, **Rafaela Štulina** in **Andreja Malta** pozdravile člane lovranskega Sneznika, ki so bili na izletu v Zadru in okolici.

Besede nad vsem, v kamnu in jutrih ter brez meja

Vrstile so se pesniške prireditve, na katerih je naše barve zastopala Andreja Malta, na dveh pa tudi Marija Ivoš. Obe sta nastopili 23. junija na zadrskem KvartArtu in 30. junija na pesniškem maratonu Milleniumu verzov v Zadru.

Naštevamo še nekaj prireditev, na katerih je svoje pesmi v slovenščini in hrvaščini recitirala Andreja Malta: 5. junija v zadrski znanstveni knjižnici na predstavitvi ustvarjalnosti makedonskih umetnikov na Hrvaškem, 9. junija na umetniški koloniji reškega literarnega društva Beseda v kamnu v Povljani na Pagu, 6. julija na mednarodni prireditvi Orient fest v Zadrskem lutkovnem gledališču, 10. avgusta na večerih duhovne poezije v Perušiću, 25. avgusta na srečanju v spomin na Anteja Zemljara v atriju knežjega dvorca na Pagu in 12. septembra na dnevih makedonske kulture - Poezija brez meja. 3. avgusta je bila članica žirije na prireditvi Zastava svobode Knin – Pakoštane, 2. septembra pa je na žalni slovesnosti ob smrti hrvaškega pisatelja, dramaturga in filmskega igralca Roberta Roklicerja kot članica njegovega kulturno-umetniškega društva FRIKK prebrala svojo pesem Pod Starim Krovovima - Kod Šnidaršića.

Darja Jusup, Andreja Malta 🍏

rojstni dan Ajde, junija čezmejno srečanje in oktobra dnevi slovenske kulture v Istri. Letošnji april sta popestrili lutkovna predstava Muca copatarica za vrtce in prva razreda osnovne šole ter koncert revije Primorska poje, ki ga je društvo Ajda tako dobro pripravilo, da so ga organizatorji že prosili, naj prihodnje leto, ob 50. jubileju revije, pripravijo enega od slavnostnih koncertov.

Pred kamero tudi Ana, Monika, Vida in Nena

V nadaljevanju se je s TV-ekipo po obali sprehodila **Ana Tilger**. Spomnila se je najpomembnejših trenutkov svojega življenja, od otroštva do prihoda v Umag.

Drugi dan je naš zbor na vrtu mestne palače pri fontani zapel tri pesmi: Ajdov cvet, Luna sije in Pleničke je prala. Naša gastronomska skupina je predstavila slovenske jedi: ričet, joto, jabolčni zavitek, orehovo in pehtranovo potico ter janeževe upognjence. Po snemanju intervjuja z **Moniko Vračar**, smo se vsi okrepčali in poskusili pripravljene dobrote.

Tretji dan snemanja se je začel na vrtu pred gledališko dvorano, kjer so se predstavili učenci dopolnilnega pouka slovenščine s preštevanko: Sladoled po deset, kdor ga kupi se zastrupi, vija vaja ven. Učiteljica **Vida Srdoč** je opisala pouk in povedala, po katerih učbenikih poučuje in kaj pričakuje od učencev. Potem se

je TV-ekipa peljala na Punto, v mestni mini amfiteater, kjer so članice naše folklorne skupine zaplesale Stu ledi in polko Muzikant. **Nena Učkar** je predstavila žensko in moško narodno nošo in povedala, da smo noše naročili naravnost iz Slovenije. Vreme je bilo prekrasno, v ozadju pa lepa panorama starega mesta. Na koncu tridnevnega druženja s TV-ekipo smo vtise strnili v restavraciji.

Danica Bojković 🗣️

V dneh, ko je reportaža o umaških Slovencih šele dobivala podobo, smo si na HRT lahko ogledali odlično epizodo Manjšinskega mozaika z naslovom Črno-beli svet o Slovencih v Labinu in Raši. V te kraje so med dvema svetovnima vojnama prihajali slovenski rudarji, njihovi otroci pa še danes ohranjajo spomine na čase, ko so se očetje odpravljali na delo s pozdravom Srečno! Tudi avtor te oddaje je bil novinar Mario Beganović. Oddajo, ki je bila na sporedu 13. oktobra, si je mogoče ogledati v spletnem arhivu iHRT: <https://hrti.hrt.hr/videostore/movieade-tails?referenceId=365641599&refer=search%7Cindex&customCatalogueReferenceId=search&heading=undefined>

Buzet

Slovenščina je več kot le slovnica!

V Buzetu, prikupnem mestecu v osrčju Istre, ki leži nedaleč od mejnega prehoda s Slovenijo, sredi čakavščine oz. narečja, ki je za to območje sicer značilno, med domačini odzvanja slovenski KAJ. Otroci se slovenščine lahko učijo v šoli, za ostale v društvu Lipa poteka dopolnilni pouk slovenskega jezika s kulturo (DPS).

Zeleno mesto, ki poleg naravnih lepot ponuja adrenalinske pustolovščine in bogato kulinariko s tartufi na čelu, je zaradi bližine Slovenije zmeraj gravitiralo h Kopru, ki predstavlja največje središče v bližini, zato je dobršen del tamkajšnjega prebivalstva rojenega prav v Kopru: večina jih slovenščino razume, ima v Sloveniji prednike ali sorodnike, mlajše generacije pa čez mejo iščejo priložnosti za zaposlitev.

14 učencev v društvu

Za obiskovanje DPS, ki v organizaciji slovenskega ministrstva za izobraževanje poteka že skoraj od ustanovitve društva Lipa, je vse več zanimanja. Pri pouku se ne seznanjamo zgolj s slovnično-jezikovnimi prvinami, pač pa skozi različne dejavnosti spoznavamo slovensko geografijo, zgodovino, književnost, tradicijo, navade, običaje in še in še. Vsako leto gremo na učno ekskurzijo: lani nas je popeljala na Notranjsko, letos v Ljubljano, za prihodnjo pomlad pa načrtujemo kar dvodnevni obisk štajerske prestolnice z okolico. Ob dobri pripravi pri pouku je ekskurzija odlična priložnost za spozna-

vanje značilnosti posameznih krajev in znanih osebnosti, ki so tam delovale, ter običajev prebivalstva nekoč in danes. Vsako leto ob tradicionalnih Dnevih slovenske kulture v Istri udeleženci pouka slovenščine pripravijo kulturni program, ki ga so oblikujejo sami, s čimer razvijamo njihovo kreativnost in so posredno prav tako odlične jezikovne vaje. Udeleženci z veseljem tudi nastopijo, uspehi na prireditvah pa jih dodatno motivirajo za učenje in samostojno poseganje po slovenski literaturi. Pri pouku, ki poteka ob četrtkih od 17.30 do 19. ure v prostorih Rdečega križa, je vsak teden poučno, vzdušje pa zabavno in sproščeno. Medse odprtih rok sprejemamo nove udeležence in skupina letos šteje 14 udeležencev. Se nam želite pridružiti tudi Vi?

Izbirni predmet v OŠ

Skupina DPS nima otrok, a za to obstaja tudi tehten razlog. Na OŠ Vazmoslava Grželja v Buzetu se je namreč na pobudo predsednika SKD Lipa **Borisa Grželja**

Učiteljica dopolnilnega pouka slovenskega jezika v buzetski Lipi Eva Ciglar in predsednik društva Boris Grželj (zgornja vrsta) z učenci. Foto: Gino Bartolić

in ob posluhu mestnih oblasti s šolskim letom 2016/17 uvedla slovenščina kot izbirni predmet v rednem šolskem pouku. Vodi ga učiteljica **Andrea Šlosar**. Med seboj se povezujemo, skupaj odhajamo na ekskurzije in nastopamo, zato se že dobro poznamo in se radi družimo, kadar se ponudi priložnost.

Za 17. oktober smo pripravili glasbeno-recitatorsko-dramski kulturni dogodek v Narodnem domu v Buzetu – v počastitev Cankarjevega leta. Od septembra je pri DPS beseda tekla izključno o življenju in delu prvega poklicnega slovenskega pisatelja. Tako smo uspeli pripraviti prikupen skeč. Kakšen? O tem pa v naslednji številki Novega odmeva! (Če ste dogodek zamudili, nas vseeno lahko obiščete v Buzetu.)

Eva Ciglar 🗣️

Po mostu prijateljstva v Šmartno ob Paki

Na prijateljsko povabilo ravnatelja OŠ Bratov Letonja Šmartno ob Paki Bojana Juras in vodje projekta Domovina zate, zame, za nas Mojce A. Juras so se učenci dopolnilnega pouka slovenščine v Splitu 28. septembra pridružili vrstnikom na domovinskem dnevu.

Domovinski projekt so z vključitvijo otrok iz Splita prvič razširili prek meja Slovenije. Pripravili so nam pester program, pri katerem so sodelovali vsi šmarški šolarji in zaposleni pod vodstvom učiteljic Mojce A. Juras in **Andreje Škrube**.

»Naša sončna šola je hoja z roko v roki. Je let na krilih domišljije. Je most, po katerem se po novem pride naravnost iz Splita. Je meja na obzorju, ki raste in se širi z nami. Je mavrica prijateljstva, ki smo jo raztegnili vse do naših dragih gostov, ki nam podarjajo košček sebe, da ga vstavimo v svoj mozaik.« Tako pristrčno nas je na osrednji slovesnosti na šoli nagovoril ravnatelj šmarške osnovne šole.

Učenci so po toplem in ganljivem sprejemu sodelovali pri pouku slovenščine in se, kot pravijo profesorji, zelo izkazali z znanjem slovenskega jezika. Skupaj smo si ogledali predstavo šolskega muzikala Pravljični direndaj v kulturnem domu, okušali smo tradicionalne slovenske jedi na Gori Oljki, si ogledali Velenjski grad, jahali konje v Konjeniškem klubu Velenje, se v soboto zjutraj predstavili z našim programom, potem pa celotno sobotno dopoldne preplesali v folklornih delavnicah FS Koleda iz Velenja in še obiskali Piko na njenem festivalu ob jezeru.

Nad doživetim, predvsem nad šolo, njeno vsebino, njeno sončnostjo in prijaznostjo smo bili izredno navdušeni in obljubili smo, da se po novozgrajenem mostu, ki je povezal Šmartno ob Paki in Split, še vrnemo. V skrinjo svojih najlepših spominov sedaj ljubeče shranjujemo trenutke neizmerne lepote, novih znanj in spoznanj, okrepljene ljubezni do jezika, Slovenije, domovine, pristrčnosti, pripravljenosti, pozornosti, hvaležnosti.

Učenec **Jerko** je takole napisal: »Od prelepih vtisov mi je še vedno zbrka v glavi. Bili smo dočakani in počaščeni kot principi in princeze. Hvala vam. Slovenija, domovina moje bake, prelepa si!«

Učiteljica Vera Hrga 🍷

Učenci dopolnilnega pouka slovenščine v Splitu s prijateljci iz OŠ Šmartno ob Paki. Foto: OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki

»Vsi na naši osnovni šoli smo komaj pričakovali učence iz Splita in v petek, 28. septembra, so končno prišli, vsi nasmejani in veseli. Naša šola jih je toplo sprejela in v šolski avli se je razlegel velik aplavz, ko smo jih končno zagledali. Naš mladinski pevski zbor je za naše goste lepo zapel našo državno in tudi šolsko himno, osmošolec **Oskar** je goste navdušil s svojim rapom Marko skače, povsem raznel pa jih je sedmošolec **Ambrož** s svojo harmoniko. Sledili so čudoviti verzi o domovini, pa Miškolin Šmarški in Zmerjasec. Solze iz oči so zvalili učenci, ki so se z recitalom in pesmijo poklonili njihovem slavnemu someščanu Oliverju Dragojeviću. Ob koncu smo jim za spomin na sončno šolo podarili majice s smejočim se sončkom.« (Šolski novinarki **Ajshe Vezaj** in **Tia Rexhepi** z mentorico Mojco A. Juras)

Osijek

Stopinja v skali, nova knjiga Sabine Koželj Horvat

Izšel je tretji roman Sabine Koželj Horvat, predsednice osiješkega društva Stanka Vraza. Knjigo S knjigo Stopinja v skali se je vrnila v kraje svojega otroštva ob reki Krki in oživila legendo o Mariji z Ogrskega, ki je v času kuge v 16. stoletju pustila svoj odtis v gabrovske hosti pri Zagradcu.

Naneslo je, da imam roman kar za vsak kraj, v katerem sem živela. Za Ljubljano, kjer sem študirala, je nastal roman *Ela Pan-Odtisi v zraku* (2006), za Osijek, kjer živim zdaj, roman *Enigma Essek* (2010), in nazadnje je tu *Stopinja v skali* za Zagradec, kraj mojega otroštva. Ko je zagraški župnik **Sašo Kovač** odkril skrivnostno stopinjo v skali, se je spomnil na legendo, na katero je opozoril zagraški zgodovinar in zbiralec ljudskega izročila **Ivan**

Janez Rošelj. Tako je nastala ideja za literarni zapis z zgodovinskim ozadjem. Zgodovinskih virov o teh krajih ni veliko. Med drugim mi je bil v pomoč rokopis *Kladivo ob Krki* šmihelskega župnika **Alojza Zupanca**, na spletu pa se je našlo nekaj tudi o Valični vasi.

■ **Roman *Stopinja v skali* je najstniška detektivska drama, v kateri se prepletejo krajevna zgodovina, mitologija in legende.**

Zagradec z okolico nudi precej bogato izbiro za realistično ozadje. Skozenj teče reka. Ima hrib. Obkrožen je z gozdovi. Kaj vse lahko živi tam? Tu je tudi cerkev. Imaš kršćansko ikonografijo, anjele

Knjiga ima 320 strani. Ilustracije je prispevala učiteljica likovnega pouka na OŠ Stična **Anka Švigelj Koželj**, ki je tudi avtoričina sestra. Knjigo je lektorirala **Katja Šuštar**, predgovor pa je napisal župnik Sašo Kovač. Pri njem lahko tudi naročite knjigo (00 386 31 468 151). Lahko mu tudi pišete: kovac.saso1@gmail.com ali Župnija Zagradec, Zagradec 18, 1303 Zagradec.

Tradicionalno druženje slovenskih rojakov v Brežicah

Že osmo druženje Slovencev iz zamejstva in sveta z naslovom Dobrodošli doma je potekalo 16. in 17. junija v Brežicah. V Novem odmevu poročamo o sodelovanju folklorne skupine reške Bazovice ter pevk in folklornikov umaške Ajde.

Gostitelji so nas pričakali 16. junija okoli enajste ure v Pišecah, vasici v občini Brežice. Z lepimi besedami dobrodošlice sta nas pozdravila brežiški župan **Ivan Molan** in **Nuška Ogorevc**, ravnateljica osnovne šole Maksa Pleteršnika v Pišecah, rojstni vasi tega pomembnega slovenskega jezikoslovca in zgodovinarja. Obiskali smo Pleteršnikovo domačijo, pod staro lipo pa nam je glasbena zasedba Pleteršnikovi pevci zapela prelepe ljudske pesmi. Ogledali smo si tudi kozolec, preurejen in namenjen turistič-

in demone. Zagraдец je prav tako šel skozi vsa obdobja zgodovine. Valična vas in rimska cesta. Izkopanine iz halštatskega obdobja. Zgodovinski vojak Publius Maximus se iz zgodovine pretopi v legendo. Da pa bi Zagraдец dobil tudi kakšno povsem svojo originalno maskoto, sem si jo morala izmisliti. To je bovlješki zmaj. Bavljek je prečudovit hrib in kar kliče po tem, da bi imel kakšnega zmaja, ki ovija rep okrog njega. Reka Krka je imenitno bivališče za mitološka podvodna bitja so povodni mož in rusalke.

■ **Junaki imajo svojo osebnost, zaradi česar se zlahka vživijo vanje. Na primer Izidor Huda-Lokar, Podmostovski, Semhudel Halštatski... So nastali po resničnih osebnostih?**

Mitološki junaki so bodisi izmišljeni bodisi mešanica lastnosti resničnih ljudi. Zgodovinske osebe so pač zgodovinske. Kraljestvo povodnih mož se navezuje na mojo babico s Krke po očetovi strani, ki se je v nesreči utopila v reki Krki in je nisem nikoli spoznala. Resnična oseba se skriva za vzdevkom *Navadni človek* in se navezuje na Nušičevo igro, ki so jo igrali v Zagrađcu. Omenjeni so tudi nekateri posamezniki, ki prispevajo k razvoju kraja.

■ **Kaj pa vzporednice? Na primer: Josip Jurčič se je rodil, ko je bila napisana *Zdravljica*, manj znana lokalna vzporednica pa je, da se je deseti zagraški župnik rodil istega leta, kot je napisan *Deseti brat*. Še več, deseti župnik je služboval v Zagrađcu natanko deset let. Odkod ideja, da se opozori na takšne vzporednice?**

Prav iz potrebe, da bodo zgodovinska dejstva privlačno vključena v roman, ne samo kot niz lokalnih podatkov. Če naletiš na vzporednice, jih uporabiš ali pa si skušaš zamisliti, kakšno stezo bi krajevni dogodek pustil na široki avenijski svetovni zgodovini. Na primer, v času Jurčiča so že izumili toaletni papir, še več, izumil ga je njegov soimenjak Joseph Gayetty, ampak je trajalo še dolgo, da ga iz Amerike prinesejo v Evropo, pa ga Jurčič še ni imel.

■ **Roman je na neki način Jurčiču vdahnil novo življenje, pa ne le zato, ker Veronika obiskuje srednjo šolo v Ivančni gorici. Kaj lahko poveš o tem?**

Ne, ne. Teh skrivnosti pa ne smem preveč odstirati. Vse piše v knjigi, pa prepuščam bralcem, da to kar sami odkrijejo.

Zvonko Horvat 🗣️

nim obiskom. Po bogatem kosilu v šolski dvorani nas je s plesi in pesmijo zabavala domača otroška skupina, s pesmijo in plesom sta se zatem predstavila zbor in folklorna skupina Ajde iz Umaga in zatem še naša skupina s spletom gorenjskih plesov.

Osrednji dogodek je potekal od 17. do 19. ure na grajskem dvorišču v Brežicah. Po pozdravnih govorih Ivana Molana in pristojnega ministra **Gorazda Žmavca** se je začel pester program. Nastopile so slovenske folklorne in pevske skupine iz Nemčije, Bosne in Hercegovine, Srbije, Argentine, Hrvaške... Mi smo se predstavili s Potrkano polko in v naših bleščečih nošah. Ozračje je bilo tudi letos čudovito, množica izseljenskih rojakov je uživala v programu in čudovitem okolju brežiškega gradu. Brežice, ki so jih v reviji Moja Slovenija opisali kot majhno mesto z velikim srcem, smo tudi mi tako doživeli!

Po nastopu smo se nastanili v hotelu v Čatežu. Naslednje jutro smo večinoma uživali v bogati topliški ponudbi bazenov in kopeli ter sprehodih. Na poti na Reko smo se ustavili v Samoborju, si na kratko ogledali mestece in se posladkali z zagorskimi štruklji. Zadovoljni smo se vrnili na Reko, hvaležni **Nataši** in **Milanu Grlici** za odlično vodstvo in organizacijo potovanja.

Slavica Vuković Bačić za Sopotja 🗣️

Folklorna skupna na srečanju Dobrodošli doma. Foto: Arhiv KPD Bazovica.

Dobrodošli doma - zanimivosti

- **400 nastopajočih** in še približno toliko obiskovalcev se je družilo na prireditvi v Brežicah.
- Večerni klasični koncert so učenci glasbenih šol iz Brežic in Samoborja izvedli pod taktirko **Gorana Goršeta**, ki na obeh šolah poučuje glasbo in je tudi predstavnik slovenske manjšine v Samoborju.
- **4450 knjig slovenskih avtorjev** so ob robu prireditve porabskim Slovincem podarili rojaki iz Vrhnike, rojstnega kraja največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja. (Vir: www.dobrodoslidoma.si)

Slovenija po arbitražno pravico na evropsko sodišče

Vse poletje je bila v ospredju arbitražna razsodba o meji, ki je Hrvaška ne želi uresničevati. Potem ko je Slovenija proti Hrvaški vložila tožbo, se je izvedelo, da je predsednik Evropske komisije (EK) zatajil pravno priporočilo, ki je v prid slovenski strani.

Slovenska vlada je marca sprožila postopek po 259. členu pogodbe o delovanju EU. Junija, po izteku trimesečnega roka, je EK sporočila, da ne bo podala mnenja glede slovenske tožbe proti Hrvaški. Takratni predsednik vlade **Miro Cerar** je napovedal, da bo Slovenija vložila tožbo sama. To je tudi storila 13. julija. Septembru pa je prinesel velik zasuk. Nemški časnik Spiegel je objavil dokumente pravne službe EK, ki je že 14. maja zapisala, da večina slovenskih trditvev glede kršitev prava EU s strani Hrvaške drži in da bi morala EK v mnenju to podpreti. Zakaj je predsednik EK **Jean-Claude Juncker** to zamolčal in zakaj tega mnenja ni spoštoval, še vedno ni jasno.

Vprašanje arbitraže in vladavine prava v EU je novi predsednik slovenske vlade **Marjan Šarec** oktobra sprožil tako na sestanku s predsednikom EK Junckerjem, kot tudi na srečanju z nemško kanclerko **Angelo Merkel**, ki je slovenski politiki ter načelu, da je treba dogovore in razsodbe spoštovati, izrekla podporo.

Še ena oktobrska novica, povezana z arbitražo: slovenska vlada je na čelo skupine za implementacijo arbitražne razsodbe postavila **Damirja Črnčeca**, nekdanjega šefa slovenske obveščevalne službe. (jpt/sta) 📢

Časovnica

2009 → Predsednika vlad **Borut Pahor** in **Jadranka Kosor** podpišeta sporazum o arbitraži za določitev meje.

2012 → Začne delovati petčlansko ad hoc arbitražno sodišče, ki mu predseduje **Gilbert Guillaume**.

2014 → Obe državi še ustno pojasnita svoja stališča.

2015 → 10. julija sodišče sporoči, da bo sodba razglašena decembra. Deset dni pozneje srbski in hrvaški tisk razkrijeta prisluhe pogovorov med slovenskim članom sodišča in slovensko predstavnico za sodelovanje s sodiščem. 30. julija Hrvaška sporoči, da zaradi »kontaminacije postopka« namerava odstopiti od sporazuma. Predsednik sodišča imenuje dva nova arbitra in napove nadaljnje postopke.

2016 → Arbitražni postopek se nadaljuje.

2017 → Konec postopka in 29. 6. 2017 razglasitev razsodbe. Predsednik hrvaške vlade **Andrej Plenković** sporoči, da je Hrvaška ne bo upoštevala. Slovenija začne implementirati določila arbitraže.

Nova vlada – več pozornosti Slovencem v sosednjih državah?

Junjske volitve so pošteno premešale politične karte v Sloveniji. Najmočnejša stranka ostaja SDS Janeza Janše, ki pa ji ni uspelo sestaviti vlade. Novi premier je postal **Marjan Šarec** (LMŠ). Sprememb do Slovencev v sosednjih državah ne napoveduje.

Trinajsta poosamosvojitvena vlada je prisegla 14. septembra. S koalicijsko pogodbo so se Šarčevi LMŠ pridružile SD **Dejana Židana**, SMC **Mira Cerarja**, SAB **Alenke Bratušek** in DeSUS **Karla Erjavca**. Glas za izvolitev manjšinske vlade so prispevali tudi poslanci Levice **Luke Mesca**, ki sicer delujejo v opoziciji. V Državni zbor sta se prebili še NSi **Mateja Tonina** in SNS **Zmaga Jelinčiča**.

Vseh devet strank, ki imajo poslance v slovenskem parlamentu, je vsaj kakšen glas dobilo tudi med volilnimi upravičenci na Hrvaškem. Na diplomatsko-konzularnem predstavništvu (DKP) v Zagrebu je glasovalo 105 volivcev, petina za SDS (glej tabelo).

Gospodarske vezi

SLO CRO Poslovni klub deluje že šestnajst let

Slovenija in Hrvaška na področju gospodarstva vse od osamosvojitve dobro sodelujeta in sta druga drugi med najpomembnejšimi gospodarskimi partnericami, zato je bila ustanovitev SLO CRO Poslovnega kluba leta 2002 več kot dobrodošla.

Klub šteje prek 50 članov, predstavnikov uglednih in uspešnih slovenskih in hrvaških podjetij, ki nastopajo na različnih gospodarskih področjih. Ustanovljen je bil kot neprofitno združenje, katerega namen je organiziranje in krepitev gospodarskih odnosov med Slovenijo in Hrvaško. Predsednik kluba je dr. **Saša Muminović**, član uprave Aquafil SLO in CRO, podpredsednika sta **Branko Roglič**, lastnik družbe Orbico in

SLO CRO Poslovni klub nudi brezplačno prvo informativno svetovanje, zato nas pokličete, če vidite možnosti za vstop na hrvaški trg. Sedež kluba je na Koturaški 69 v Zagrebu. Telefon: +385 1 6438 0757. E-naslov: poslovni-klub@slo-cro-klub.hr. Spletna stran: www.slo-cro.klub.hr. Poiščite nas na Facebooku, Instagramu in Twitterju. Na slednjem vsak dan objavljamo informacije in zanimivosti s področja gospodarstva obeh držav. V pripravi pa je priloga revije Diplomacy&Commerce – InFocus Slovenia.

Novi slovenski premier Marjan Šarec. Foto: www.vlada.si

Zamejski resor ministru Česniku

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu po novem vodi **Peter Jožef Česnik** iz kvote SAB. To je že 18. zamenjava na čelu tega resorja. Spomnimo se dosedanjih vodij urada oz. ministrov: **Janez Dular, Janko Prunk, Peter Vencelj, Uroš Mahkovec, Mihaela Logar, Zorko Pelikan** (dvakrat), **Magdalena Tovornik, Iztok Simoniti, Črtomir Špacapan, Metoda Mikuž, Jadranka Šturm Kocjan, Franc Pukšič, Boštjan Žekš, Ljudmila Novak, Tina Komel, Gorazd Žmavc.**

Minister Česnik se je rodil 11. januarja 1945 v Ljubljani in je po poklicu kontrolor letenja. Leta 1967 je odšel v Avstralijo in

tam preživel 36 let. Bil je dejaven v izseljenskih organizacijah, po vrnitvi v Slovenijo leta 2003 pa je deloval v izvršnem odboru Združenja Slovenska izseljenska matica. Ob prevzemu dolžnosti je napovedal, da bo največ pozornosti namenil Slovincem v sosednjih državah, predvsem »vključevanju in privabljanju mladih nazaj v slovenski živelj«. Že na zaslišanju pred pristojno parlamentarno komisijo je med drugim dejal, da bo zahteval petodstotno povečanje proračuna za resor, ki trenutno znaša okoli devet milijonov evrov.

Komisijo Državnega zbora za sodelovanje s Slovenci v zamejstvu in po svetu v tem mandatu vodi poslanka Ljudmila Novak (NSi), člani pa so še: **Jože Tanko, Franc Breznik, Kepa Franci** (SDS), **Karla Urh** (LMŠ), **Iva Dimić** (NSi), **Marko Koprivc, Samo Bevk** (SD), **Mateja Udovč** (SMC), **Violeta Tomić** (Levica), **Andrej Šušmelj** (SAB), **Branko Simonović** (DeSUS) in **Ferenc Horváth** (madžarska narodna skupnost). (STA/jpt)

Izidi glasovanja na DKP v Zagrebu

Stranka	Število glasov
SDS	21
LEVICA	13
SMC	13
LMŠ	10
SD	10
DeSUS	5
NSi	4
SNS	3
SAB	2
Ostali	24

Vir: DVK

častni konzul Republike Slovenije v Splitu ter **Goran Berić**, ki je predsedoval klubu mandat prej, sicer pa je direktor Mesne industrije Kras za Hrvaško. Izvršno telo kluba je sedemčlanski upravni odbor. Prav raznolikost članstva zagotavlja stalnost gospodarskega sodelovanja, izmenjavo izkušenj in dobrih praks, pa tudi možnost pomembnega gospodarskega in političnega vpliva na zakonodajalce.

Kako deluje klub?

SLO CRO Poslovni klub izjemno dobro sodeluje s slovenskim veleposlaništvom na Hrvaškem, v upravi kluba pa so tudi uspešni gospodarstveniki, ki si vzamejo čas za svetovanje podjetjem, članom kluba, (zlasti majhnim in srednje velikim) pri

V prvih šestih mesecih letošnjega leta je skupna vrednost blagovne menjave med državama dosegla dve milijardi evrov, je za 6 odstotnih točk več kot v enakem obdobju lani. Slovenski izvoz je rasel hitreje kot uvoz in je dosegel 1,2 milijarde evrov, s čimer se je presežek v blagovni menjavi povzpел na 453 milijone evrov.

vstopu na hrvaški trg. Poslovni klub povezuje slovenska podjetja, z izmenjavo izkušenj in informacij pa prispeva k boljšemu sodelovanju. Na dogodkih, ki jih klub organizira se nemalokrat ponudijo možnosti za poslovna sodelovanja ter priložnost za lobiranje.

Poslovni klub promovira slovensko gospodarstvo tudi na lokalni ravni, še zlasti na obmejnem območju in v krajih, kjer imajo

Predsednik SLO CRO Poslovnega kluba dr. Saša Muminović in vodja pisarne Vesna Vukšinić Zmaić. Foto: Antun Bukovec

slovenska podjetja večje naložbe. Odlično sodelujemo z Območno obrtno zbornico Krško, Hrvaško gospodarsko zbornico (HGK) in Obrtno-podjetniško zadrugo Mreža, ki nudi pomoč pri pridobivanju dokumentacije in zastopstvo ter posredovanje pri delu manjših slovenskih obrtnikov.

Sicer ima poslovni klub status društva in se večinoma financira s prijavo na projektni razpis Javne agencije za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma – SPIRIT Slovenija, deloma pa tudi iz članarin in sponzorstev.

Vesna Vukšinić Zmaić, vodja pisarne

Marjan Pipenbaher, Slovenec, ki je projektiral pelješki most

Še malo in se bodo začele uresničevati hrvaške sanje o povezavi med kopenskim delom države in polotokom Pelješac. 420 milijonov evrov vreden projekt naj bi izpeljali do leta 2022. Glavni in odgovorni projektant je slovenski gradbeni inženir Marjan Pipenbaher, ki je s pokojnim prof. Juretom Radićem tudi soavtor projekta pelješkega mostu. Za Novi odmev je povedal, kakšen bo most, kaj je vplivalo na njegovo zasnovo in od kod navdih zanj.

Lokacija in značilnosti krajine so tisti elementi, ki v krajinsko arhitekturnem smislu kar sami govorijo in nakazujejo oblikovno rešitev. Pelješki most s šestimi nizkimi piloni in brez preveč poudarjenih vertikal bo na lahkoten in še vedno na linearen način premostil morsko ožino. Zasnova dobrih in »lepih« mostnih konstrukcij vedno nastaja z usklajevanjem možnosti, ki so na voljo: lokacije, geolo-

»Vsak pomembnejši most nosi posebno simboliko in postane po izgradnji nova prepoznavna ikona.«

ških in hidroloških pogojev, dolžine premostitve, višine in razporeditve podpor na terenu, razpetin med podporami in njihovega ritma, višine nosilne konstrukcije, načina temeljenja, gradbenega materiala in tehnologije gradnje, organizacije gradnje, prometne varnosti, tehnološke razvitosti - in seveda kulturne tradicije.

■ Kaj vse ste upoštevali pri projektu?

Veliki in pomembnejši mostovi nedvomno spadajo med najzahtevnejše inženirske konstrukcije. Treba je enakovredno upoštevati krajinsko-arhitekturna, urbanistično-prometna ter tehnična in tehnološka merila. Še posebej pri gradnji velikih in krajinsko izredno izpostavljenih objektov je odgovornost projektanta za kompleksnost in kakovost rešitve še toliko večja. Vedno je nujen interdisciplinarni pristop,

saj cesta, oziroma novi most poveže dele prostora, ki so bili fizično popolnoma ločeni z reko, morskim zalivom ali globoko dolino. Dejstvo je, da most vedno odpre nove in številne razvojne priložnosti.

Pomembno je tudi, da se ne slepimo, da bomo ohranili v prostoru nespremenjeno stanje po načrtovanemu posegu. Vsak poseg v krajino vedno povzroči ne samo njeno fizično, ampak tudi mentalno spremembo dožemanja tega prostora. Ključno vprašanje pa je, ali ljudje to dojamemo in začutimo kot novo kvaliteto ali kot degradacijo obstoječega prostora.

Mislím, da je pri mostovih še bolj kot pri ostalih objektih visokih gradenj izredno pomembno upoštevati krajinske značilnosti lokacije, ki pogojuje arhitekturno in konstrukcijsko zasnovo objekta.

»Rad imam svoje mostove. Vanje je vgrajenega ogromno napora, razmišljanj, veselja, razočaranj.«

Ključno je, da zna projektant z zasnovo konstrukcije odgovoriti na dani izziv tako, da most ali veliki viadukt v danem krajinskem okolju ne predstavlja tujka, ampak novo kvaliteto. Optimizacija nosilnih konstrukcij ni nikoli samo rezultat računskih analiz in logičnega presojanja, ampak tudi občutka za skladnost. Ključno merilo izbora konstrukcije sta vedno vitkost, oziroma lahkotnost konstrukcije in dinamika prostora, ki jo so-ustvarja

Marjan Pipenbaher. Foto: Osebni arhiv

most. Sodobne inženirske zasnove mostov izhajajo iz procesa iskanja prilagoditve objekta lokaciji in drugim pogojem gradnje, ki so vedno edinstveni in lokalni.

■ V čem vidite posebnost in lepoto bodočega mostu?

Vsaki pomembnejši most nosi posebno simboliko in postane po izgradnji nova prepoznavna ikona. Pri snovanju mostu Pelješac je bilo ključno upoštevati načelo o ne-nasprotnosti krajinsko-arhitekturne zasnove mostu obstoječemu okolju, sicer pa je most oblikovan minimalistično, skladno z načeli inženirske estetike. Most z jasno določenimi nosilnimi sklopi, skladnimi proporcijami in naravnim ritmom podpor deluje v konstruktorskem in arhitekturnem smislu iskreno racionalno in prečiščeno.

■ V čem so največje težave pri izvedbi mostu?

Most Pelješac se bo po končani izgradnji uvrstil med 5 največjih, tehnološko-izvedbeno najzahtevnejših in najatraktivnejših evropskih mostov, ki bodo zgrajeni v začetku 21. stoletja. Premoščal bo približno 2200 m široko morsko ožino. Skupna dol-

Nad sinjim Jadranskim morjem, ki je slovenskemu strokovnjaku za mostove nadvse ljubo, bo v naslednjih treh letih zraslo šest 100 metrskih belih pilonov s poševnimi zategami. Predvidena je tudi vgradnja protivetrne ograje, ki bo ščitila vozila pred močnimi bočnimi sunki vetra.

»Potrebno je samo čutiti in slišati govorico prostora, ki jo tvori preko 2 km široka morska ožina ter hribovito odsekan relief otokov, polotoka in celine. Čeprav bo most ogromna struktura (skulptura) nikakor ne sme postati predominantna v prostoru, saj bi okrnil mir krajine,« projekt opisuje Marjan Pipenbaher.

žina mostu znaša 2440 m. Na pretežnem delu morske ožine znaša globina morja okoli 27.0 m. Minimalni zahtevani plovni profil pod bodočim mostom je bil usklajen z Bosno in Hercegovino in znaša 200 x 55 m. Most se nahaja na področju visoke potresne ogroženosti in na področju močnih in sunkovitih vetrov. Izredno zahtevna bo tudi izvedba temeljenja mostu na zabitih jeklenih pilotih dolžine do 125 m. Most je zasnovan konstrukcijsko izredno inventivno – kot integralna hibridna konstrukcija s 5 centralnimi razponi dolžine 285.0 m tako, da je dosežena v prostoru popolna simetrija, ki zagotavlja, da most deluje v krajini izredno lahkotno in umirjeno.

■ **Projektirali ste velike mostove na ostalih področjih bivše Jugoslavije, na primer v Beogradu in Podgorici, v Turčiji, Izraelu in drugod.**

Rad imam svoje mostove. Nekatere še posebno. Z njimi je povezanih veliko lepih spominov in novih prijateljstev. Kar preko 200 ji bo. So v Evropi, Aziji, Bližnjem vzhodu in severni Afriki. Vanje je vgrajena ogromno napora, razmišljanj, veselja, razočaranj, tako kot je na sploh v življenju.

»Ključno vprašanje je, ali poseg v krajino dojamemo kot novo kvaliteto ali kot degradacijo.«

Kateri mi je najljubši? Morda največji slovenski viadukt Črni kal, ki lebdi nekje med meglicami nad osapsko dolino..., ali pa največji in najvišji izraelski železniški viadukt preko prelepe doline izpod Jeruzalema..., ali mostova s poševnimi zategami v Turčiji..., osamljeni 600 m viadukt v Alžiru... Morda pa to postane most Pelješac.

■ **Ali poznate ustvarjalne dosežke slovenskih rojakov na Hrvaškem, tudi na področju arhitekture in urbanizma? Slovenci na Hrvaškem smo ponosni, ko ustvarjalnost ne pozna meja.**

Kot inženir, specialist za mostove, z zanimanjem spremljam konstrukcijske in arhitekturne dosežke doma in po svetu. Vem, da izredno dobro sodelujeta zagrebška in ljubljanska Fakulteta za arhitekturo. V zadnjih 10 letih je bilo v Hrvaški zgrajenih veliko objektov, ki predstavljajo tudi v svetovnem merilu presežke. Eden izmed takšnih objektov je nedvomno zgradba novega zagrebškega letališča, ki je bila nominirana za evropsko nagrado za arhitekturo. Eden od treh avtorjev novega zagrebškega letališča je bil tudi pokojni prof. dr. Jure Radić, s katerim sva dolgo in dobro sodelovala in je tudi soavtor mosta Pelješac.

Igor Toš

Za zgodovino

Zagreb dobil ulico Josipa Kotnika

Zagrebškim ulicam, ki nosijo imena slovenskih krajev in ljudi, se je 21. septembra pridružila ulica Josipa Kotnika. Po inženirju elektrotehnike, in astronavskega strokovnjaku slovenskih korenin so poimenovali ulico na Prisavlju.

Slovesnosti so se udeležili slovenska veleposlanica v Zagrebu dr. **Smiljana Knez**, prijatelji in člani Slovenskega doma s predsednikom **Darkom Šoncem** na čelu ter **Kotnikova otroka Zoran Kotnik in Dubravka Kotnik Karuza**. Spomnili so na dolgoletna prizadevanja za poimenovanje ulice in zgodovinski pomen ohranjanja spomina na pomembne Slovence na Hrvaškem. Na življenjsko in poklicno pot Josipa Kotnika je spomnila **Agata Klinar Medaković**, program pa je zaokrožil **Marjan Dirnbek** z igranjem na orglice.

Po Kotniku se imenuje ulica tik ob Univerzitetnem računalniškem centru (SRCE), kar je idealna izbira, saj je bil eden od idejnih očetov te ustanove. Kot predsednik Hrvaškega sveta za informatiko je prispeval k ustanovitvi SRCA leta 1971. Bil je znanstvenik svetovnega slovesa in velik ljubitelj vesolja; na Hrvaškem se ga še marsikdo spomni kot TV- komentatorja prvih človeških korakov na Luni.

Josip Kotnik se je rodil 21. marca 1923 v Plaškem, kamor je njegov oče prišel s Celjskega, umrl pa je 20. avgusta 1993 na Reki. Pokopan je v družinski grobnici v Frankolovem. Družinsko rodoslovje Kotnikov seže daleč v preteklost, vse do Friderika Celjskega. Še

Ni nam znano, da bi kdo kdaj popisal vse zagrebške ulice, povezane s Slovenci in Slovenijo. Že bežen razmislek pa potrdi, da jih niti ni tako malo. Kar nekaj se jih imenuje po slovenskih krajih: Mariborska, Celjska, Postojnska, Blejska in Bohinjska ulica, pa Ljubljanska avenija in seveda Slovenska ulica. Imamo tudi Vrazovo sprehajališče ter Prešernovo, Cankarjevo, Gregorčičevo, Vodnikovo in Župančičevo ulico. Potem pa so tu še ulice, poimenovane po znanstveniku Ivanu Stožirju, igralcih Viki Podgorski in Janku Rakuši, opernih pevcih Josipu Gostiču in Mariju Šimencu, športnikih Janezu Poldi in Augustu Prosiniku, zdravniku Ivanu Dežmanu, začetniku kajkavske književnosti Antonu Vramcu in očetu hrvaškega športa Franju Bučarju. (jpt)

veliko zanimivega o Josipu Kotniku smo zapisali v 57. številki Novega odmeva.

Spomnite se ga vsakič, ko boste hodili po ulici, ki nosi njegovo ime, ali ko boste razmišljali o vesolju.

Cvijeta Pandol

Slovesnost ob poimenovanju ulice Josipa Kotnika pred SRCE-m. Foto: Antun Bukovec

Dolga pot Antona Perka od Vranskega prek Dunaja v Dubrovnik

Ob 185-letnici rojstva Antona Perka se v Sloveniji sramežljivo obuja zgodovinski spomin na tega zanimivega in posebnega Slovenca, rojenega 5. julija 1833 v graščini Podgrad na Vranskem. Slikarjevo ime so pred štirimi leti iztrgali pozabi v Dubrovniku, kjer je Perko preživel svoja zadnja leta pred smrtjo 6. marca 1905.

Prek 700 Perkovih slikarskih del – akvarele, paste in risbe s svinčnikom in ogljem – je dubrovniškim knjižnicam podarila Hildegard Tetsis - Radimsky. Razstavili so jih leta 2014 pod naslovom Pod soncem in mesecem juga. Perkove stvaritve poleg zasebnih zbirateljev hranijo tudi pomembne ustanove – od dunajske Albertine in graškega Joanneuma do zagrebškega NUK-a in celjskega Pokrajinskega muzeja. Ko je bil Perko še živ, so njegova dela bogatila tudi zbirke kronanih glav, med drugim cesarja Franca Jožefa. Vse to lahko preberemo v študiji **Sanje Žaja Vrbica** z dubrovniške univerze, ki je dostopna tudi v spletnem digitalnem arhivu DLIB. Slovenska javnost je več o Perku zvedela poleti, ko so nanj z razstavo spomnili v njegovem domačem Vranskem.

Uradni slikar bitke pri Visu

Rodil se je v premožni družini Antona Vinzenza Perka. Končal je šolo avstrij-

ske vojaške mornarice in postal mornariški častnik. Kmalu po poroki z vdovo Mathildo Wasserfall Bauer v Benetkah je končal pomorsko kariero, se zaposlil na posesti grofa Wimpffa v Dolnji Avstriji in se začel slikarsko izobraževati v ateljejih Josepha Sellenyja in Henryja Durand-Bragerja, takratnih priznanih slikarjev – marinistov.

Za resno vključitev v dunajsko umetniško in družbeno sceno je bila usodna naloga, ki mu jo je zaupal cesarski dvor leta 1866. Kot uradni slikar v posadki ladje Sandium je bil udeleženec največjega spopada na Jadranu, v katerem sta moči izmerili Kraljevina Italija in Avstrijsko cesarstvo. V sloviti bitki pri Visu je pod vodstvom Wilhelma von Tegetthoffa, v Mariboru rojenega mornariškega častnika, zmagala avstrijska mornarica. Perko je upodobil bitko z dvanajstimi prizori. Gre za tako imenovani Lissa Album, s katerim se je najbolj proslavil. V Perkovem opusu je

Naslovnica knjige Lacroma

poleg prizorov morja in morske obale tudi veliko orientalskih, rastlinskih in živalskih prizorov. Nekatere upodobitve so tako podrobne, da delujejo kot fotografija.

Upravitelj in slikar Lokruma

Perko je za dunajski dvor opravljal še druge naloge. Med drugim je bil upravitelj Hradčanov v Pragi. Ko je leta 1875 spremljal cesarja Franca Jožefa v Dalmacijo, so mu naredili naziv »komorni mornariški slikar«. Na tem potovanju je cesar obiskal tudi du-

Blaženi Stepinac in pregnani slovenski duhovniki

Ob dvajsetletnici beatifikacije Alojzija Stepinca in 120. obletnici njegovega rojstva je izšla dragocena knjiga o povezanosti blaženega s slovenskim narodom. Avtor Juraj Batelja jo je predstavil 3. oktobra v Krašiču.

Naslovnica knjige

Ta dan je župnijsko cerkev Presvetega trojstva v Krašiču napolnilo 400 duhovnikov in 80 bogoslovcev. Na maši, ki jo je vodil kardinal **Josip Bozanić**, sta bila tudi celjski škof **Stanislav Lipovšek** in **Janez Gril**. Pred mašo je dr. Batelja, ki je bil tudi postulator v postopku Stepinčeve beatifikacije, podrobno predstavil knjigo, ki bo kmalu izšla tudi v slovenščini, v izvirniku pa nosi naslov: *Blaženi Alojzije Stepinac i prognani slovenski svečenici u Drugome svjetskom ratu*. Spomnil je, da segajo Stepinčevi stiki s Slovenci v leto 1935, ko je kot zagrebški nadškof koadjutor sodeloval na evharističnem kongresu v Ljubljani. Naslednje leto, ko je bil na rehabilitaciji v župnijski cerkvi v sv. Križu nad Jesenicami (danes Planina pod Golico), se je tudi povzpel na Triglav, in sicer 5. avgusta 1936.

V prvem delu knjige je Batelja prikazal nacistični pregon slovenskih intelektualcev in drugih Slovencev, med katerimi jih je bilo 10 tisoč sprejetih na Hrvaškem. Nadškof Stepinac jim je pomagal preko Caritasa. Med pregnanci so bili tudi slovenski duhovniki. Nadškof se je zanje zavzel s pismom 12. maja 1941, ko je vse župnije pozval, naj jim pomagajo. V drugem delu knjige je po abecedi popisanih vseh 537 pregnanih duhovnikov, redovnikov, bogoslovcev in bratov laikov. Omenjeni so tudi ubiti v taborišču Jasenovac, za katere je nadškof trikrat posredoval pri vodstvu NDH. Objavljene so zahvale številnih, ki so preživeli po zaslugi očetovske skrbi hrvaškega blaženega. V tretjem delu knjige je 60 izvirnih dokumentov in več fotografij.

Polona Jurinić

brovniški otoček Lokrum in prav na njegovo pobudo ga je kupil avstro-ogrski princ Rudolf. Perko je postal upravitelj Lokruma in tam s prekinitvami prebival med letoma 1879 in 1882. Otoček ga je tudi ustvarjalno vznemirjal – ohranile so se številne skice in risbe Lokruma, med njimi edini prikazi notranjosti počitniške palače. Leta 1892 je skupaj z Rudolfovo vdovo, princeso Štefanijo izdal knjigo Lacroma.

Kot prestolonaslednikov tajnik je bil priča dramatičnim dnevom po skrivnostni smrti Rudolfa in njegove ljubice leta 1889. Do upokojitve leta 1896 je ostal tajnik Rudolfove žene, princeze Štefanije. Po upokojitvi je Perko kupil hišo v vzhodnem delu Dubrovnika, v predelu sv. Jakoba, s pogledom na staro mesto. Tam je živel z družino in se vse

do smrti posvečal slikanju dubrovniških ulic in okolice – nekatere slike so kasneje izšle kot razglednice. Perka so v Dubrovniku po-

kopali z vojaškimi častmi, o njegovem poslednjem slovesu so poročali vsi pomembnejši časniki tistega časa. (jpt)

Prizor iz Lissa Albuma o slavni bitki pri Visu. Foto: hrani Univerzitetna knjižnica Maribor, Zbirka drobnih tiskov S9/III Lissa Album.

1941–1945

Slovenski izgnanci v Neodvisni državi Hrvaški

20. stoletje se imenuje tudi »stoletje svetovnih vojn« in »stoletje beguncev«. Zaznamovali sta ga svetovni vojni in – če se osredotočimo na migracije oz. selitve – z njima povezani množični vojaški premiki, beg civilistov in prisilno preseljevanje velikanskih razsežnosti. To usodo so izkusili tudi številni Slovenci.

V prisilno preseljevanje je bilo vključenih tudi prek 10 tisoč deportirancev iz Slovenije, ki so končali na območju Neodvisne države Hrvaške (NDH) in jim danes – kot je že pred leti opozoril zgodovinar Tone Ferenc – olepševalno rečemo »preseljeni« Slovenci. Kaj se je dogajalo z deportiranci?

Sestanki o tem, kam z izseljenimi Slovenci z območja Štajerske in Gorenjske, so se začeli že v začetku maja 1941, končali pa na konferenci v Zagrebu 4. junija 1941. V zgodovinskih virih preberemo, da se je vlada NDH dogovorila za takšen potek deportacije prebivalstva iz slovenskih krajev, po katerem bi se na območje NDH pripeljalo toliko Slovencev, kolikor Srbov bi se izselilo v Srbijo. Glede na dogovorjeni načrt naj bi se na ozemlje nekdanje NDH preselilo približno 260.000 Slovencev, vendar je bila kasneje ta številka zmanjšana na 170.000. Predvideni so bili trije valovi izseljevanja, a je tretji val izostal.

Slovenci so nezanesljiv element!

Oblasti so se soočale s številnimi težavami pri izvedbi deportacij. Vlada NDH na začetku ni ustanovila posebnega organa, ki bi pomagal pri naseljevanju slovenskih izgnancev. Po sklenitvi dogovora o preselitvi je državno ravnateljstvo v svojih prvih okrožnicah za vsak okraj določilo po 2.500 deportirancev. Kmalu so se okrajne oblasti začele pritoževati nad tako velikim številom izgnanih Slovencev oziroma jih niti niso hotele sprejeti. Razlogi so bili različni. Med drugim so omenjali, da Slovencev ni dobro naseliti ob meji, saj bodo na ta način ostali v stiku s svojim domačim krajem, kar bo "onemogočilo hrvatiziranje tega elementa". Omenjali so tudi, da so Slovenci "nezanesljiv in zaupanja nevreden element" in da so "Slovenci kulturno superiorni Hrvatom in muslimanom in bi si jih kulturno podredili", zato so svetovali: "Slovence naseljujte v kulturno močnejše kraje, kjer se bodo prej asimilirali, naseljujte jih stran od meja." Na koncu je bilo odločeno, da bodo Slovenci naseljeni na vsa območja NDH, razen v okraje pasivnih predelov (Hercegovina, Lika in Dalmacija). Poleg tega je bilo prepovedano naseljevanje v Zagrebu in obmejnem območju nasproti slovenske Štajerske. S tem so se strinjale tudi lokalne oblasti: "Da bi se v Humu na Sotli lahko izvajal sistem vzgajanja prebivalstva v hrvaškem duhu, je potrebno, da na območju občine Hum na Sotli ne dobi dovoljenja za bivanje noben Slovenec, bodisi kmet, delavec, trgovec ali duhovnik." Čeprav so se oblasti NDH trudile, da izgnanci ne bi bili

v stiku s svojim domačim krajem, jim tega ni vedno uspelo preprečiti, o čemer pričajo številna poročila lokalnih oblasti iz NDH. Kot je v svoji knjigi pisal član Slovenskega doma **Slavko Alojz Kramar**, naj bi bili vsi slovenski pregnanci zbrani v zbirnem izseljenem in naseljenem taborišču Slavonska Požega (Sabirni iseljeniški i useljeniški logor Stara Požega). Tam so jih razdelili po posameznih okrajih, pri čemer so družine ohranjali skupaj, pozorni pa so bili na njihove poklice, da so jih enakomerno razporedili. Iz taborišča v Slavonski Požegi so izseljence pošiljali v Bosno, Slavonijo in Srem. Zaradi

Leta 1941 je bil sprejet načrt, da bo na ozemlje NDH preseljenih četr milijona Slovencev, ki bi jih pohrvatili in asimilirali. Raznorodovalni načrt k sreči ni uspel.

nemirnih razmer v Bosni so kasneje Slovence od tam preselili v hrvaške kraje v Slavoniji. Iznanci so bili v težkem položaju in so bili pogosto travmatizirani in v depresiji. So pa tudi v teh zapletenih okoliščinah iskali način, kako bi se med sabo povezali. Povezovali so se tudi s tistimi Slovenci, ki so se v določen kraj priselili že pred drugo svetovno vojno.

Številni posamezniki so svoja pričevanja zapisali in se jih najde tudi na spletu. Veliko več je takih, ki so za vedno odšli, a ostajajo spomini na težke čase, ki bi jih bilo potrebno javno razširiti v upanju, da se ne bodo ponovili.

Barbara Riman

Bralcem, ki jih tematika zanima, priporočamo branje knjige Slovenski izgnanci v Neodvisni državi Hrvaški (2016), ki jo je napisal naš član Slavko Alojz Kramar.

Knjiga o duhovniku Janezu Kranjcu

Naša članica Polona Jurinić je napisala dvojezično knjigo o Janezu Kranjcu Po poteh don Janeza Kranjca (1914–1941), v kateri je slovenski in hrvaški javnosti prvič obširneje predstavila življenjsko pot tega duhovnika in mučenca.

Mašo v spomin Janezu Kranjcu je 8. julija v cerkvi sv. Urbana v Gorici pri Slivnici (pri Celju) daroval celjski škof **Stanislav Lipovšek**. Spomnil je, da so v začetku druge svetovne vojne Nemci na Hrvaško izselili 366 slovenskih duhovnikov. Vse je sprejel takratni nadškof Alojzije Stepinac, kar je njegova velika zasluga. »To so bili tudi pričevalci žive in dejavne vere, h kateri smo tudi mi poklicani. Ti naši pričevalci so zgled in vabilo, da bi tudi mi vztrajali v preizkušnjah v zvestobi Jezusu Kristusu in njegovega evangelija,« je dejal škof Lipovšek in povedal, da je Janez Kranjc na seznamu slovenskih mučencev. Avtorici se je zahvalil za knjigo.

Polona Jurinić je predstavila svoje mukotrpno delo pri zbiranju podatkov za to knjižico. Janez Kranjc se je rodil leta 1914 v Voglajni pri Slivnici. Kot 19-letni fant je leta 1933 odšel na šolanje v Šibenik, kjer je bil leta 1939 posvečen za duhovnika. Novo mašo je imel v domači župniji v cerkvi sv. Marije Magdalene. Postal je župnijski vikar v Nuniću in Erveniku pri Kistanju (Zadrska nadškofija). Umrl je mučeniške smrti na božični večer leta 1941, ko so ga četniki iz Kistanja ugrabili, živega nasadili na raženj in spekli ter ga na polnočnico prinesli v cerkev za »božično darilo«. (- poj -) 🗣️

Maša v cerkvi sv. Urbana: Robert Smodiš, Stanislav Lipovšek, Alojz Kačičnik (z leve). Foto: PJ

Međunarodni festival kazališta lutaka

Kad guščić misli da je medvjed ... i druge ponekad teške priče

Na ovogodišnjem PIF-u (15. do 21. rujna) lutkari su pokazali da se suvereno nose sa suvremenim i ponekad teškim temama: prevladavali su motivi prihvaćanja različitosti, tolerancije, potrage za vlastitim identitetom, borbe za svoje mjesto u svijetu.

Predstave su odgovarale na pitanja kada obično biće postaje ljudsko, što će učiniti „ružno pače“ kad otkrije da je zapravo krokodil koji jede patke, barem kad mu one nisu obitelj, kako će dijete iz obitelji *smajlića* (lutke su imale lica *smajlića*) proći fazu *tužnića* i prevladati rastavu roditelja, kako se nositi s vršnjačkim nasiljem i slično.

Međunarodni stručni žiri PIF-a, u kojem su bili **Antonija Bogner-Šaban** iz Hrvatske, **Nina Maliková** iz Češke i uvaženi lutkarski redatelj i znalac **Edi Majaron** iz Slovenije, u svom je obrazloženju nagrada istaknuo kako je 51. PIF „osvjedočio vjeru u lutku kroz raznovrsnost umjetničkih tehnika“. Uz tradicionalne marionete (dapače, marionete na koncima dugima dva i pol metra, animiranima s marionetskog mosta) i ručne lutke (koje u Hrvatskoj zovemo ginjoli), pojavili su se i različiti animirani predmeti, među kojima i mehaničke naprave, voće, vreće za smeće i papirnati rupčići. U posve inovativnoj, mladenački svježoj predstavi diplomanata Akademije za umjetnost i kulturu iz Osijeka *Pleti mi, dušo, sevdah* od lutaka su ostali samo konci. Pozornica je premrežena nitima koji naoko izlaze niotkuda, pletu i isprepleću se same, osvajaju cijeli prostor i animiraju ga. Scenska čarolija koja pjeva priču o životu i smrti, o sjeti i – nadasve – o ljubavi.

Glavnu nagradu Milan Čečuk za najbolju predstavu u cjelini osvojila je predstava *Vanja* kazališta Karlsson Haus iz Sankt Peterburga. Ispričana u formi bajke o junaku i njegovoj borbi protiv zmaja predstava se zapravo ironično poigrava motivima iz bajke i suvremenosti te je namijenjena odrasloj publici.

Vjerni sudionici iz Slovenije

Nagradu dječjeg žirija za najbolju predstavu festivala dobila je predstava *Zamrznute pjesme* u izvedbi Gradsoga

Iz predstave *Medvjed i mali*. Foto: Ivan Špoljarec

kazališta lutaka Rijeka. Toplu i duhovitu priču, koja se bavi još jednom teškom temom (smrti majke nakon koje djevojčica prestaje govoriti) režirala je **Tamara Kučinović**, a zanimljivo je da je među hrvatskim glumcima i Slovenac **Tilen Kožamelj**, koji se uspješno uhvatio u koštac s nemalom količinom hrvatskoga teksta i suvereno iznio glavnu ulogu.

PIF je s radošću pozdravio svoje stare znance i vjerne sudionike: Lutkovno gledalište Ljubljana i Lutkovno gledalište Maribor. Mariborčani su nas odveli u mongolsku pustinju i ispričali priču o novorođenoj bijeloj devi koju majka nakon teškog porođaja odbija hraniti. Dječak **Ugna**, iako tek osmogodišnjak, preuzima odgovornost, prolazi kroz razne teškoće i pobjeđuje svoje strahove, sve kako bi pomogao bijeloj devi i svojoj obitelji. Predstavu *Bijela deva* (*Bela kamela*) režirala je **Nika Bezelj**, a odlično osmišljene lutke (lutka glavnoga lika ima tri glave s tri izraza lika; glumci vještom animacijom u pravi trenutak stavljaju pravo lice na pravo mjesto) kreirao je **Enej Gala**.

Medvjed i mali (*Medved in mali*) autorice **Katje Gehrmann** i redateljice **Ivane Djilas** u izvedbi LGL-a uklapa se u prevladavajuću temu o različitosti i prihvaćanju drugih. Prvo biće koje je ugledao guščić kad se izlegao iz jajeta bio je medvjed, pa je guščić uvjeren da je i sâm medvjed. Medvjed je u početku jako nesklon uložiti mame i guščića pokušava uvjeriti da su različiti: medvjed je velik, guščić malen, medvjed se može penjati na drvo a ne može letjeti, dok je kod guščića obratno. Medvjed ima uši, a guščić kljun. Guščić je šarmantno neodoljiv pa medvjed, naravno, popušta. Čak će za maloga napraviti uši, a za sebe kljun! Bit će jednaki! Na kraju će obojica skinuti umjetne dodatke, jer – kao da je važno tko kako izgleda!

Livija Krofelin 🗣️

Zlata arena slovenski vzhajajoči igralski zvezdi

V pregledu bogate bere kulturne izmenjave v ospredje postavljamo 65. filmski festival v Pulju, na katerem se je predstavilo kar 13 slovenskih filmov oziroma filmov, nastalih s slovensko podporo.

Na osrednjem hrvaškem filmskem festivalu, ki je potekal med 14. in 22. julijem, je med slovenskimi stvaritvami največ zanimanja požel celovečerni film Ivan **Janeza Burgerja**. Za vlogo Mare, mladega dekleta, ujetega v nasilni odnos in korupcijsko afero je **Maruša Majer** prešla zlato areno za glavno žensko vlogo v kategoriji koprodukcij.

Na sporedu so bili še celovečerci Rudar **Hanne Slak**, Vztrajanje **Mihe Knifica** in manjšinska koprodukcija Moški ne jočejo **Alena Drljevića**. V sekciji dokumentarnega programa je bil na ogled Codelli **Mihe Čelarja**, v sekciji kratkih igranih filmov Tiho **Barbare Zemljič**, v sekciji otroškega programa Pulica + igrani film **Igorja Šterka** iz leta 2016 Pojdi z mano, animirana filma Koyaa - leteči zvezek in Koyaa - razigrani avtomobilček **Kolje Saksida** ter Nočna ptica **Špele Čadež**, v študentski sekciji pa kratki filmi Domov k spominu in Kar ostane **Neli Maraž** ter Še sreča! **Jureta Dostala**.

Odrska umetnost – od plesa do igre

Festival plesa in neverbalnega gledališča – Na tem festivalu, ki je v Svetvinčenatu potekal od 19. do 22. julija, je nastopila slovenska plesna skupina EnKnapGroup, ostali nastopajoči pa so prišli iz Hrvaške, Belgije, Finske, Italije in Španije.

Somrak bogov pod hrvaško taktirko – Drama SNG Maribor je 18. septembra letošnjo sezono odprla s predstavo režiserja **Daliborja Matanića**. Gre za gledališko priredbo filmskega scenarija Luchina Viscontija, ki ga je za mariborske odrske deske priredil hrvaški dramatik **Ivor Martinić**. **Krleževa drama v rokah slovenskega rež-**

iserja - V HNK Ivana pl. Zajca na Reki so 21. septembra premierno uprizorili dramo Michelangelo Buonaroti Miroslava Krleže v režiji **Sebastijana Horvata**. To otvoritveno predstavo na Reki so pred tem že uprizorili na Dubrovniških poletnih igrah. Glasbo podpisuje **Karmina Šilec**, slovenska dirigentka in umetniška vodja zbora Carmina Slovenica.

Spet filozofiranje z Žižkom – V zagrebškem HNK so 14. oktobra odprli peto sezono Filozofskega teatra, ki bo ponudila tudi premiero predstave Antigona **Slavoja Žižka**, v režiji nemške umetnice **Angele Richter**.

Paša za oko in duha

Razstava štirih slikarjev - 14. septembra v galeriji Josipa Generalića v Hlebinah odprli razstavo celjskih umetnikov **Iva Brodeja**, **Martina Čatra**, **Dragana Padovca** in **Roberta Podpečana**.

Plečnik na Brionih – Razstavo o zadnjem v celoti dokončanem Plečnikovem projektu – vrtnem paviljonu na Brionih – so 2. oktobra odprli v karlovški knjižnici Ivana Gorana Kovačić. Razstava je bila lani na ogled v Hrvaškem muzeju arhitekture HAZU v Zagrebu. Takrat je naša članica **Polona Jurinić** prispevala gradivo za dva nova panoja Plečnik na Hrvaškem, kar je financiral SSNM MZ, v sodelovanju s slovenskim veleposlaništvom v Zagrebu.

Z Elanom do zvezd – V Tehničnem muzeju Nikole Tesle v Zagrebu je bila 9. oktobra odprta razstava izdelkov Elana, ene od najuspešnejših slovenskih tovarn. Zgodba o Elanu je zgodba o ljudeh, ki so ga ustvarjali in razvijali. Gast na otvoritvi je bil **Bojan Križaj** - zvezdnik Elana in slovenskega smučanja.

Slovenska fotografija na reškem festivalu PHOTORI – Na prireditvi v organizaciji Foto kluba Reka je fotogalerija Kortil od 30. avgusta do 10. septembra gostila kar tri slovenske fotografske razstave, med njimi o Janezu Puharju, prvem slovenskem fotografu, ki je razvil postopek fotografije na steklo. O njegovih dosežkih je 13. septembra v Galeriji Principij predavala **Petra Puhar**.

Literatura, glasba, filozofija, znanost

Festival svetovne književnosti – Na tej prireditvi se je 4. septembra v knjižnici Marka Marulića v Splitu in 6. septembra v dvorani Müller Kina Europa v Zagrebu predstavila slovenska pisateljica in prevajalka **Polona Gavran**.

Jezikovni zmenki – Ob evropskem dnevu jezika so 26. septembra v zagrebškem Kinu Europa priredili jezikovne zmenke. Za svoj desetminutni zmenek so si obiskovalci lahko izbrali govorce 18 jezikov, med njimi tudi slovenskega.

V poklon Bošku Petroviću - Na Rabu je od 6. do 9. septembra potekala tretja izdaja jazzovskega festivala v poklon priznanemu hrvaškemu vibrafonistu. Med vrhunskimi glasbenimi izvajalci sta bila tudi kitarist **Primož Grašič** in vibrafonist **Vid Jamnik**.

Bela krajina in Žumberak - Fenomeni meje – Pod tem naslovom je 3. oktobra v Belokranjskem muzeju v Metliki potekal znanstveni simpozij, kot uvod v slovensko-hrvaški projekt o življenju ob meji, ki poteka po pobočjih Gorjancev oz. Žumberka. Fenomeni meje bodo obravnavali z geografskega, arheološkega, zgodovinskega, literarnega, lingvističnega, muzikološkega, etnološkega, ekonomskega, sociološkega, političnega, pravnega in etičnega vidika. Slovenski partnerji projekta Fenomeni meje so Belokranjski muzej, Filozofska fakulteta, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU in Zgodovinski arhiv Ljubljana. Hrvaško stran zastopajo Zagrebško arhivsko društvo, Arheološki muzej, Hrvaški restavratorski zavod in Mestni muzej Jastrebarsko.

Stanka Herak, jpt/sta

Zanimanje se je podvojilo, v vsaki skupini nas je po petnajst

Število obiskovalcev pouka slovenščine se je zelo povečalo. Lahko rečemo, da se je z novim šolskim letom podvojilo. V vsaki skupini – začetni in nadaljevalni – nas je po petnajst. To je precejšnje breme za profesorico Marjo Crnković, ki se trudi z vsakim učencem posebej.

Začetna skupina učencev slovenščine s prof. Marjo Crnković (skrajnje desno). Foto: akm

Vsak obiskovalec pouka ima svoje razloge za učenje slovenščine. Vsi pa smo polni navdušenja in želje za spoznavanjem slovenskega jezika. Nadaljevalna skupina želi povečati besedni zaklad in izpiliti slovnico. V začetni skupini se učijo vsega od začetka, da bi se uspeli sporazumevati in uporabljati slovenšči-

no v vsakdanjem življenju. Nekateri učenci slovenščino potrebujejo zaradi dela, drugi zaradi druženja s prijatelji ali sorodniki v Sloveniji. V človeku se nenadoma rodi želja, da bi spoznal svoje korenine. Čeprav so bile dolga leta pokopane, pozabljene in zaspane, se nenadoma zbudijo in zaživijo v nas in z nami.

Najmlajša učenka **Lara** nas je zapustila in zdaj živi v Ljubljani, kjer obiskuje osnovno šolo.

O drugih učencih bom podrobneje pisala, ko jih spoznam. Zanimivo po spremljati, kako bodo doživljali tečaj, koliko glavobola jim bodo povzročale podobne besede in kako hitro se jih bodo navadil postavljati tja, kamor je potrebno. (MB) 🍀

Za naše knjižne molje

Izberite med družinsko dramo in spomini na montirane procese

Naša knjižnica je zakladnica dobrih knjig. Tokrat vam v branje ponujamo zadnji roman Gorana Vojnovića *Figa* in *Umiranje na obroke Igorja Torkarja* (s pravim imenom Boris Fakin).

Figa je družbeno kritični roman, ki se dotakne bližnje preteklosti ter preplete dogodke iz novejšje zgodovine Slovenije in nekdanje Jugoslavije ter intimno usodo neke družine. Tri generacije, zakoreninjene med Bujami, Momjanom in Ljubljano, iščejo svojo identiteto. Glavni protagonist je Jadran Dizdar, ki brska po lastnih in družinskih spominih, kot bi bili koščki družinske sestavljanke. Roman, ob kate-

Irena piše

Kako prekiniti kreativno sušo – teorija in praksa

Nekoč sem prevajala knjigo mlade slovenske pisateljice, ki se ukvarja z motiviranjem ljudi. Ena izmed stvari, ki sem si jih zapomnila, je, kaj narediti, ko imaš »kreativno krizo«. Po njenem moraš sesti za računalnik in začeti pisati, kar ti pride na misel, samo pisati, pisati, in na koncu bo nekaj nastalo.

Nisem čisto prepričana, da je to pravi način, ampak bom poskusila. Verjetno se ta sistem odvija po principu asociacij, ena asociacija vodi k drugi in morda na koncu res kaj nastane. No, bomo videli, na koncu koncev vedno obstaja Delete ali po naše Izbriši.

Ker uporabljam računalnik, ki ima ikone in ukaze v angleščini, sem se naučila, kaj kaj pomeni, vendar sem s svojo angleščino še vedno v fazi Ajlavju in Ajkilju tumorov gringo, kar sem pobrala iz filmov. Se pač nisem učila angleščine.

Da ne znam angleščine, je ugotovila oblast že v času SFRJ. Zgodilo se je tako: Bilo je zelo vroče, jaz pa sem sedela v avtu in nekoga čakala. Imela sem odprta okna, da bi se temperatura malce izenačila. Videla sem, kako proti meni hodi neki mladenič in mi nekaj govori v angleščini ter gestikulira z rokami. Za njim je hodil miličnik in vpil: »Stani, rekao sam ti, da staneš! Ta fant pa nič, skoraj je že prišel do avta in mi še naprej govoril v angleščini, miličnik za njim pa tisto svoje Stani, rekao sam ti da staneš! Ko je fant

rem nas bralni užitek povsem prežame. Umiranje na obroke je izšla pred dobrimi tremi desetletji in dregnila v takrat še tabu temo insceniranih dachauskih procesov. Igor Torkar je bil član osvobodilne fronte. Leta 1943 so ga Nemci internirali v koncentracijsko taborišče Dachau. Preživel je in se po koncu vojne vrnil v Ljubljano, kjer pa so ga oblasti aretirale in ga obsodile kot gestapovskega agenta na šest let zapora. Krivična sodba je bila v začetku sedemdesetih let razveljavljena, v osemdesetih letih je sledila tudi politična rehabilitacija. Torkarjevo delo je močno odmevalo v širši javnosti, saj je odstrl pogled v »svinčena leta« z montiranimi procesi in taborišči, ki so po svoji krutosti včasih preseгла tako nacistične kot stalinske »vzore«.

Darija Stantić 🗨️

Obisk knjižnice je lahko tudi dogodek. Povabilo ni potrebno. Pri-
dete lahko vsak četrtek med 17. in 19. uro. To jesen se nadaljuje tudi medknjižnična izposoja gradiva iz Osrednje knjižnice Slovencev iz Karlovca.

Učiti se, učiti!

Tisoč vprašanj o slovenskem jeziku

Ste se kdaj vprašali, kako je uporaba slovenščine v Sloveniji urejena v zakonu? Katere institucije bdijo nad tem? Kako se slovenskega jezika učijo otroci priseljenci in kako otroci izseljenci? Na vsa ta vprašanja odgovarja spletni portal Jezikovna Slovenija.

Na spletnem naslovu www.jezikovna-politika.si so pregledno in jedrnato nanizane informacije o jezikovni politiki v Republiki Sloveniji.

Med drugim preberemo, da je slovenščina materni jezik okoli 2,2 milijona ljudi, okoli pol milijona govorcev živi v sosednjih državah ali po svetu.

V enem od zavihkov najdemo tudi jezi-

kovni zemljevid, v katerega so vrisani tudi otoki slovenščine v zamejstvu. Zemljevid je sicer iz učbenika Slovenščina 1: i-učbenik za slovenščino v 1. letniku gimnazij (2015). Ne glede na to, ali gre za zamejce ali izseljence katere koli generacije, obstaja želja po ohranitvi slovenske identitete in pripadnosti slovenskemu narodu. K temu prispeva tudi dopolnilni pouk slovenščine (DPS). V tokratnem Novem odmevu berete o DPS v Zagrebu, Splitu in Buzetu. Pouk pa poteka še drugod.

V šolskem letu 2018/19 pristojno ministrstvo pomaga organizirati DPS v 17 evropskih državah, obiskuje ga okrog 1800 udeležencev, od tega več kot 1000 otrok. Slovenščino poučuje skupaj 34 učiteljev, od tega 14 napotenih

(jpt) 🗨️

Vir: <http://www.jezikovna-politika.si/izobrazevanje/zamejci-zdomci-izseljenci/zamejstvo/> Poglej zapis pod zemljevidom.

prišel do mene, pa mu je miličnik zavpil: »Ne zna ti drugarica engleski!« Bila sem prijetno presenečena, kako sposobno in pametno oblast imamo, ki je takoj ugotovila, da nimam blage veze o tem danes tako priznanem jeziku. Razmišljala sem, kako je to mogoče, ali je miličnik to sklepal po mojem blago telečjem pogledu ali po moji diani, ki je bila takrat hit med avtomobili, saj po čem drugem tako ni mogel, pa tudi, kako je sploh pričakoval, da ga bo fant, ki očitno ni znal hrvaščine, razumel, da *drugarica* v avtu ne zna angleščine.

Od gliste in konja do ... Titanika

No, in sedaj znova razmišljam o v uvodu omenjenih asociacijah in o tem, kako se izvleči iz kreativne krize. Ne moreš pisati karkoli in o čemerkoli, če ne poznaš

materije, saj bi to bilo natolcevanje in površno opisovanje stvari, o katerih nimaš pojma. Pravzaprav se je treba držati tistega, kar znaš, v čemer si »domač« in o čemer si najbolj seznanjen. Kaj to pomeni? Za ilustracijo morda tisti preprosti vic o Janezku, ki se je od vsega, kar so se učili v šoli, naučil vse o konju. In ko ga je učitelj vprašal, naj pove nekaj o glisti, je začel: »Glista živi na vrtu, kjer se pase konj. Konj je domača žival, ki ima štiri noge in ...« in je speljal vodo na svoj mlin.

To preprosto resnico je pred kratkim uporabil tudi moj šestletni vnuk v vrtcu, kjer so organizirali Stolček pogovorček. Vsak otroček se je usedel na stolček in je moral povedati, kako je preživel počitnice. In vsi so rekli, da so bili na morju, da so se kopali in igrali in sončili in....

ko pa je prišel na vrsto **Roko**, je rekel, da ni bil na morju, ker je dobil malega bratca, da pa je bil v »lego mestu«, kjer je videl iz kockic narejeno ladjo Titanik, to pa je bila ladja, ki se je potopila, kjer je bilo toliko in toliko ljudi (on ve, koliko, jaz ne), kjer je bilo v glavnem, mali ve o Titaniku vse. In vsi otroci so s široko odprtimi usti in očmi poslušali nekaj, kar je bilo drugačno, bolj zanimivo, dečko pa je bil v središču pozornosti. Torej, zgodbica, ki potrjuje moj sklep, da je treba govoriti in pisati o tem, o čemer največ veš...

No, po količini do sedaj napisanega lahko sklenem, da gre tudi moja »kreativna suša« počasi h koncu, upam, da si bo do naslednjega Novega odmeva popolnoma opomogla.

Irena Hribar Pavlović 🗨️

In memoriam Ivan Kern - Janko (1935.-2018.)

Iznenada nas je 18. travnja u 83. godini života napustio ugledni društveni i sportski djelatnik Ivan Kern, poznat po nadimku Janko.

Rođen je u Slavonskom Brodu, 2. prosinca 1935. Potekao je iz slovenske obitelji. Njegov otac rođen je u Škofjoj Loki i majka u selu Bočna kod Kamnika. Imao je brata blizanca Krunoslava Kerna (1935. – 1992.), priznatog hrvatskog slikara - akvarelista i likovnog pedagoga iz Sl. Broda.

Ivan Kern se u mladosti često selio zbog očeve službe direktora u raznim poduzećima. Realnu gimnaziju pohađao je u Sl. Brodu, Beogradu i Subotici, a maturirao je 1954. u svome rodnom gradu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1959. U profesionalnoj karijeri bio je na mnogim odgovornim dužnostima. Između ostalog obnašao je dužnost suca Općinskog suda u Sl. Brodu, Okružnog javnog tužitelja u Sl. Požegi, zamjenika

Javnog tužitelja SR Hrvatske i zamjenika državnog tužitelja Republike Hrvatske. U više navrata radio je i kao odvjetnik do odlaska u mirovinu 2004. Bio je u braku sa Nadom Bognar iz Sl. Broda i nisu imali djece. Na popisima stanovništva u Jugoslaviji i Hrvatskoj uvijek se izjašnjavao isključivo kao Slovenac.

U mladosti se bavio raznim sportovima a potom se aktivirao kao sportski djelatnik. Bio je na dužnosti predsjednika: SO-FK-e Općine Sl. Brod, Kajakaškog saveza SR Hrvatske, Hrvatskog športskog saveza i Hrvatskog rukometnog saveza. Na Utemeljiteljskoj skupštini Hrvatskog olimpijskog odbora 10. rujna 1991. u Zagrebu predsjedavao je sjednicom kao predsjednik Inicijativnog odbora. Dao je iznimni doprinos u godinama osamostaljivanja hrvatskog sporta.

Njegov posljednji ispraćaj bio je na Krematoriju u Zagrebu gdje je i pokopan 25. travnja.

Eduard Hemar

Rošada

Kek je odšao, živel Bišćan

Matjaž Kek od 7. oktobra ni več trener Rijeke. Od tega hrvaškega nogometnega prvoligaša se je poslovil po porazu proti Gorici (1:2). V njegove velike čevlje stopa Igor Bišćan, hrvaški trener, ki je lani z ljubljansko Olimpijo osvojil tako naslov državnega prvaka kot pokalni naslov.

Sedeminpetdesetletni Kek je bil na trenerski klopi Rijeke pet let in pol, od februarja 2013. V tem času je ekipa osvojila naslov hrvaškega prvaka, prvega in edinega v zgodovini kluba, dva pokalna naslova in superpokal, se trikrat uvrsti-

la v evropsko ligo, enkrat v končnico za preboj v ligo prvakov, premagala pa je tudi nekatere evropske velikane, kot so Milan, Stuttgart in Feyenoord. Navijači so ga oboževali, večkrat je bil izbran za najboljšega trenerja. V letošnji sezoni mu

je zaradi težav očitno prekipelo. Zdaj se uгиба, ali bo vnovič postal selektor slovenske izbrane vrste. Spomnimo: leta 2010 je slovensko nogometno reprezentanco popeljal na svetovno prvenstvo v Južnoafriško republiko. (sta/jpt)

Nogomet

Športni dogodek leta: bravo naši!!!

Rusija je med 14. junijem in 15. julijem gostila največji športni dogodek leta, svetovno nogometno prvenstvo. Na 12 prizoriščih se je pomerilo 32 ekip. Na žalost med njimi ni bilo slovenske, a so naša srca in grla tem bolj goreče navijala za hrvaško moštvo, ki je naposled osvojilo srebro.

Hrvaške nogometaše so na poti na vrh ustavili le Francozi, ki so osvojili zlato. A je imelo tudi hrvaško srebro za navijače in igralce barvo – zlata. Za hrvaško reprezentanco je navijalo tudi veliko Slovencev. Po podatkih RTV Slovenija so bile tekme, na katerih je igralo hrvaško moštvo, rekordno gledane.

Polfinalno tekmo med Hrvaško in Anglijo 11. julija si je v povprečju ogledalo kar 23,1 odstotka oziroma 435 tisoč gle-

dalcev, starih več kot štiri leta, kar predstavlja 55 odstotkov takratnih gledalcev televizije v Sloveniji. Tekma med Hrvaško in Anglijo ni bila le najbolj gledana tekma svetovnega prvenstva, ampak so bili podaljški te tekme tudi najbolj gledana vsebina na Televiziji Slovenija v letu 2018; v povprečju si jih je ogledalo kar 27,1 odstotka oziroma 511.500 gledalcev ali 66 odstotkov vseh, ki so bili takrat pred TV-zasloni. (jpt)

Majda Novak Mijaljević - zlata reška odbojkarica

V zadnjem nadaljevanju naše rubrike pred izidom knjige *Slovenci v hrvaškem športu – novi življenjepisi predstavljamo odbojgarsko reprezentantko Majda Novak Mijaljević.*

Rodila se je v slovenski družini. Njeni starši, Alojz in Marija, roj. Dekleva, so se po drugi svetovni vojni zaradi službe preselili z območja Ilirske Bistrice v Volosko pri Opatiji. Majda je končala III. pedagoško gimnazijo na Reki in prvo stopnjo študija hotelirstva na fakulteti v Opatiji. V Opatiji je preživela tudi otroštvo in mladost, preden se je z družino preselila na Reko. Zaposlena je bila v reški družbi Gramat in v zasebnem podjetju. Do upokojitve je opravljala finančne posle.

S športom se je začela ukvarjati kot srednješolka. Najprej je igrala roket, nato pa je postala članica Odbojgarskega kluba *Kozala*. Z ekipo *Kozale* je dvakrat osvojila republiško prvenstvo Hrvaške. Kot nadarjena igralka je leta 1973 prestopila v vrste odbojgarske sekcije Telovadnega društva *Partizan* Reka. Igralke *Partizana* so bile državne prvakinja v sezoni 1972/73.

Po združitvi te sekcije z Odbojgarskim klubom (OK) *Kvarner* je od februarja 1974 nastopala za OK *Rijeka*. Igrala je na položaju srednje blokerke in postala ena od najboljših reških odbojkaric. Nevsiljiva in tiha v zasebnem življenju je bila borbena in požrtvovalna na tekmah. V 13 sezonah nastopanja za *Rijeko* je dosegla vidne uspehe. S prvo uspešno generacijo v zgodovini kluba je osvojila prvo odbojgarsko ligo Jugoslavije v sezoni 1973/74 ter štiri pokale Jugoslavije: leta 1973 v Zagrebu, leta 1975 in 1976 na Reki ter leta 1978 v Beogradu.

Bila je najboljša igralka svoje ekipe v pokalu leta 1978. To so bila prva državna odličja za kolektivne športe na Reki, priigrana pred uspehi nogometašev *Rijeke* in vaterpolistov *Primorja*.

S klubsko ekipo je bila dvakrat podprvakinja v prvi zvezni ligi, in sicer v sezonah 1974/75 in 1975/76, ko so naslov izgubile v izločilni tekmi v Banji Luki s *Crveno zvezdo* iz Beograda. Do leta 1980 je igrala pod dekliskim primkom Novak. Z ekipo *Rijeke* je nekaj sezon nastopala tudi v mednarodnih klubskih pokalih. Poleg reprezentantke **Vlaste Pesaressi - Grabovac** in **Nade Zrilić** je bila ena od najzaslužnejših za velike klubske uspehe. Leta 1985 je zapustila *Rijeko* in si vzela sezono premora, nato pa med letoma 1986 in 1988 igrala za OK *Poreč*. Zelo uspešno kariero je končala v 35. letu starosti.

Za A-reprezentanco Jugoslavije je nastopila na 138 srečanjih med letoma 1974 in 1982, pred tem pa je leta 1974 tudi petkrat igrala za mladinsko selekcijo. Najboljše rezultate je dosegla na sredozemskih igrah: leta 1975 v Alžiru so bile zlate, leta 1979 v Splitu pa srebrne. Sodelovala je na svetovnem prvenstvu v Sovjetski zvezi leta 1978 (16. mesto) ter na evropskih prvenstvih: leta 1975 na Reki in v Beogradu (osmo mesto), leta 1977 v Tampereju (deveto mesto), leta 1979 v Lyonu (10. mesto) in leta 1981 v Sofiji (11. mesto). Na balkanskih prvenstvih je dobila sedem medalj: kot mladinka bronasto leta 1974 v Beogradu, kot članica srebrno leta 1982 v

Majda Novak Mijaljević leta 1975.
Foto: Osebni arhiv.

Atenah, bronasto pa leta 1974 in 1975 v Atenah, leta 1976 v Prištini, leta 1978 v Perniku in leta 1981 v Ravnah na Koroškem. Je ena od šestih jugoslovanških športnikov, ki so nosili zastavo na slovesni otvoritvi sredozemskih iger v Splitu. Med letoma 1978 in 1979 je bila kapetanka državne reprezentance. Med vsemi reškimi odbojkaricami je imel do razpada tedanje države največ nastopov za reprezentanco SFRJ. Po doseženih uspehih je ena od najuspešnejših odbojkaric v reški zgodovini.

Njen soprog **Berislav Mijaljević** (Suhovare, občina Poličnik, 27. 7. 1954) je prav tako igral odbojko, bil je tudi trener ženske članske ekipe *Rijeke* in državni odbojgarski sodnik. Majdin in Berislavov sin **Marin Mijaljević** (Reka, 3. 3. 1986) se je v mladosti aktivno ukvarjal s košarko v klubu *Kastav*. Nato je deloval kot trener podmladka in članic košarskega kluba *Flumen Sancti* z Reke. Hrvaška košarska zveza ga je leta 2016 imenovala za inštruktorja ženske košarke v regiji zahod. Od leta 2017 je selektor hrvaških košarkaric do 14 let.

Eduard Hemar

Ne pozabimo slovenskih jedi

Belokranjske dobrote za hladne dni

Bela krajina leži na jugovzhodu Slovenije, med hribovitimi Gorjanci, gozdnatim Kočevskim Rogom in reko Kolpo. Med temi slikovitimi vinorodnimi griči je ujeta bogata kulturna in naravna dediščina, okusna kulinarika in vrhunska vina.

Najbolj znana in tudi zaščitena belokranjska jed je pogača – recept smo objavili v 60. številki Novega odmeva (str. 24). Za tokratno številko smo izbrali jed na žlico iz ovčetine, okusno samostojno jed iz kruha in mesa ter odlično sladico. Obrok bi lahko dopolnili z vrhunskim vinom Vinske kleti Metlika ali vina daleč nawokrog znanih belokranjskih vinogradnikov. Sem vzburla vaše brbončice? Lahko se odpravite v kakšno od belokranjskih gostišč ali pa se lotite kuhe! Dober tek vam želim in na zdravje!

Bravina (ovčatina) s sladkim zeljem

Potrebujemo: 1 kg bravine (ovčetine) s kostmi, 3 velike korenčke, 3 velike čebule, 3 stroke česna, 1 paradižnik, vejico peteršilja, kumino, lovorov list, 5 velikih krompirjev, poper in sol

Priprava: V lonec damo na koščke narezano meso skupaj s kostmi, sesekljano čebulo, na kocke narezano korenje, sesekljan česen, peteršilj in cel poper. Zalijemo s toliko vode, da so sestavine pokrite in solimo po okusu. Na blagem ognju kuhamo, da se meso zmehča. Očiščeno zeljno glavo narežemo na približno 1 cm velike kocke in ga damo v lonec z mesom. Solimo po okusu, dodamo paradižnik in na blagem ognju kuhamo še pol ure. Posebej skuhamo olupljen in na kocke narezan krompir in kuhanega odcedimo. Ko je jed že kuhana, ji dodamo kuhan krompir. Ponudimo vroče s svežim domačim kruhom.

Belokranjski nadev (za 10 oseb)

Potrebujemo: 1 kg domačega belega kruha (1-2 dni starega), 800 g kuhanega prekajenega svinjskega vrata, 50 g prekajene-ga špeha (slanine), 8-12 jajc (odvisno, kako suh je kruh), po

potrebi 1,5 dl juhe, kjer se je kuhal svinjski vrat (da ni nadev presuh), 1 žlička popra, ščepec soli, 4 žlice masti, 40 cm suhega črevesa

Priprava: Kruh narežemo na kocke velikosti 1cm x 1cm, dodamo raztopljeno svinjsko mast in poper. Jajca stepemo, posolimo in jih postopoma vmešamo v maso. Vse skupaj narahlo zmešamo in pustimo stati 5 minut. Nato dodamo na kocke (približno 0,5cm) narezan svinjski vrat in prekajeno slanino. Tako pripravljeno maso nadevamo v črevo in sproti pazimo, da ni preveč polna, ker bi pri peki lahko počila. Nadevano črevo zašijemo z vrvico in ga še pred peko z vilico napikamo, da pri peki ne počí. Tako pripravljeno črevo položimo v pekač, prelijemo s segreto mastjo in pečemo 50 minut na 170°C in zadnjih 10 minut na 200°C, da je zlato rjavo zapечeno.

Tako pečen Belokranjski nadev narežemo na tanke rezine. Če ga postrežemo še toplega lahko za prilogo dodamo pire s hrenom, k hladnemu pa postrežemo jabolčni hren, rdečo ali črno redkvico.

Ajdova povitica

Potrebujemo: (za testo) 500 g ajdove moke, 300 g bele moke, 50 g kvasa, 1 žlica sladkorja, ščepec soli, (za nadev) 1 kg domače skute, 3 dl smetane, 1 jajce, sladkor po okusu

Priprava: Ajdovo moko poparimo z vrelo vodo in pustimo, da se ohladi. V posodo k moki dodamo vzhajani kvas (kvas razmešamo z vodo in malo moke ter sladkorja da vzhaja), na drugo stran pa ščepec soli. Testo pomesimo z belo moko in pustimo počivati pol ure. Medtem sestavine za nadev zmešamo v gosto zmes. Vzhajano testo razvaljamo na pomokanem prtu, na približno pol cm debelo. Z žlico ga premažemo z nadevom, ga zvijemo ter ga damo v pekač na peki papir. Povitico v pekaču namažemo z jajcem in napikamo z vilico. Pečemo pri temperaturi 170°C, 1 uro in 15 minut.

Marjeta Trkman Kravar
Vir: letak RIC Bela krajina

KARMINATA

Imamo še solze!

Besedilo in glasba
Zoran Bobiž Šonc

Grave genero

Slo. I - ma - mo še sol - ze. I - ma - mo še sol - ze.
Nem. Wir ha-ben noch Trä - nen. Wir ha-ben noch Trä - nen.
Hrv. I - ma - mo još su - za. I - ma - mo još su - za.
- ze. I - ma - mo še sol - ze. Sol - ze. Sol -
- nen. Trä - nen. Trä - nen. Trä -
- za. I - ma - mo još su - za. Su - za. Su -
- ze. Sol - ze. Sol - ze.
- nen. Trä - nen. Trä - nen.
- za. Su - za. Su - za.

O bjavljamo notni zapis žalostinke Imamo še solze!, ki jo je ustvaril naš član **Zoran B. Šonc**. Sam je napisal tudi trijezično besedilo – v slovenščini, hrvaščini in nemščini. Po njegovih besedah se lahko poje ob vseh slovesih in otožnih priložnostih, od obletnic do pogrebcev.

Šonc je tudi avtor glasbe za Pesem izgnancev na besedilo pokojnega člana Slovenskega doma Marijana Horna. Na letnih zborih zagrebške Krajevne organizacije Društva izgnancev Slovenije, jo v Slovenskem domu izvaja naš MePZ. Pesem hrani knjižnica Slovenskega doma.

(ka) 🗣️

V Domžalah so igrale orglice, tudi Marjanove

Zvoki orglic so se 15. septembra razlegali po središču Domžal. Orgličarsko soboto sta pripravila Občina Domžale in Kulturno društvo Mihaelov sejem iz Mengeša z orgličarsko sekcijo Sejmarji, ki je tudi odprla srečanje.

Skupaj je nastopilo kar 38 orgličark in orgličarjev. Poleg Sejmarjev so zaigrali še **Janez Keržič** iz Vodice, **Lojze Peterle** iz Ljubljane, **Matjaž Brojan** iz Domžal, zasedba Loške orglice iz Škofje Loke, Podmladek Sorških orgličarjev – Face iz Sore pri Medvodah, **Robert Ivačič** iz Ljubljane, **Tone Jagodič** z Bizelskega, Klan-

čakovi godci KD Vezilo iz Slamne vasi, **Marjan Urbanija** iz Loke pri Mengšu, **Vlado** in **Gregor Gramc** iz Krškega, Francetovi orgličarji iz Železnikov in **Janez Gašperin** iz Medvod. Ter seveda naš **Marjan Dirnbek** – zaradi katerega tudi poročamo o prireditvi.

(mp) 🗣️

Član Slovenskega doma in SSNM MZ Marjan Dirnbek je za svoj nastop prejel priznanje od občine Domžale. Foto: Miro Pivar

Pregovori so zaklad ljudske modrosti

Kakšna zima je pred nami?

Ako nerado drevje v jeseni obleti, marsikdo se zime še boji.
Če se zgodaj selijo ptiči, bo huda zima ob božiči.
Kadar drevje pozno listje sleče, huda zima bliža se preteče.
Če za Martina sonce sije, huda zima bo.
Če odpadlo listje blizu debla leži, prihodnje nam leto obilno rodi.
Bodi zima, bodi kres, kadar zebe, neti les. (jpt) 🗣️

Kako so naši predniki živeli v Valvasorjevih časih

Mineva 325 let od smrti slovenskega polihistorja Janeza Vajkarda Valvasorja (Ljubljana, maj 1641–Krško, 16. november 1693). Njegovo kultno delo *Slava vojvodine Kranjske* (1689) je neprecenljiv prikaz Slovenije ob koncu 17. stoletja. Kdo je poseljeval tedanjo Kranjsko, kako so naši predniki živeli, se oblačili, govorili?

»Ker je ta dežela obljudena z različnimi narodnostmi, ne more biti drugače, kot da je kranjski jezik čedalje bolj poškopljen s tujimi besedami in tako rekoč postekljen ali kakor kak pološčen predmet z barvami okrašen; saj je na Kraškem več kot en jezik v navadi, ker govorijo tu dalmatinsko, hrvaško, vlaško, kočevsko, istrsko, italijansko, nemško, kranjsko in še v kakih drugih

jezikih,« piše Valvasor v šesti knjigi *Slave vojvodine Kranjske*, posvečene nošam, jeziku, šegam in navadam. Izbrali smo nekaj Valvasorjevih risb, ki pričajo o tem, čemer bi danes rekli: večkulturnost. (poj, jpt) 🇸🇮

Vse fotografije so iz knjige *Slava vojvodine Kranjske*.

Gorenjska noša

Uskoška-vlaška noša

Kočevska noša

Hrvaška noša

Noša Rečanov

Istrska noša